

”Tässä ovat Kälidin enkelit”

Mediavälitteistä arvokisahuumaa naisten jalkapallon EM-kotikisoissa

Riikka Turtiainen

Suomessa järjestettiin 23.8.–10.9. 2009 naisten jalkapallon EM-lopputurnaus. Artikkelissa tarkastelen arvokisojen näyttäytymistä tiedotusvälineissä. Lähestyn ”kisabuumin” muodostumista urheilun seuraajien näkökulmasta. Olen kiinnostunut urheilun seuraajien itse tuottamista Internet-sisällöistä, jotka osittain monipuolistavat valtamedian sukupuolittuneiden konventioiden mukaista ja arvokisoille tyypillistä kansallisuustunnetta vahvistavaa lajin esittämistapaa. Aineistonani olen käyttänyt painettuja lehtiä ja sanomalehtien verkkoversioita, verkkosivustoja, keskustelufoorumeja, television ottelulähetyksiä ja EM-kisoja seuranneiden teemakirjoituksia. Kisat jäivät ensisijaisesti mieleen positiivisena mediailmionä. Valtamedian uutisointi keskittyi kuitenkin Suomen joukkueeseen, ja naisjalkapalloilijoiden esittämistavat sisälsivät edelleen trivialisoinnin ja marginalisoinnin piirteitä. Internetin ”faniuttava” rooli tuli vahvasti esille keskustelufoorumeilla. Kisat muodostuivat merkityksellisiksi erityisesti naisjalkapalloyhteisölle.

Artikkelin otsikko on sama, jolla Ilta-Sanomat uutisoi naisten jalkapallomaajoukkueen päävalmentaja Mikael Kälidin tekemistä pelaajavalinnoista edellisten EM-kisojen yhteydessä vuonna 2005. Neljä vuotta myöhemmin naisjalkapalloilijoiden selkään aseteltiin enkelin höyhenten sijaan huuhkajan siipiä. Suomen miesten maajoukkueen lempinimeä mukailleet ”nais-” tai ”mimmihuuhkajat” (IL 23.8.2009) ja ”huuhkajattaret” (IL 29.8.2009) eivät kuitenkaan taipuneet kovin luonnollisesti naisjalkapalloilijoista puhumisen yhteyteen (IS 25.8.2009). Nais- ja miesurheilijoiden keskinäinen vertaaminen on ollut jalkapallossa tapetilla, eikä ”Kelly Smith, Englannin Litmanen” kaltaisilta otsikoilta välttytty täysin nytkään (ESS 3.9.2009). Siinä mielessä jalkapallonaiset toki saavuttivat näissä arvokisoissa tutun sinivalkoisen uutisointikaanonin, että harvoin miestenkään A-maajoukkueesta puhutaan ilman mainintaa Jari Litmasesta. Edellisissä EM-kisoissa Suomen joukkue saavutti suosiota selviytymällä historiallisesti välieriin, mikä osaltaan nostatti odotuksia kotikisoihin. Mutta lunastivatko kansainvälisesti kuningaslajin asemasta nauttivan jalkapallon kuningattaret nyt paikkansa suomalaisen urheilukulttuurin sydämessä siitä huolimatta, että kisoja emännöineen joukkueen tie katkesi kuin kanan lento Englannille hävittyyn puolivälieräotteluun?

Lähestyn aihetta medianäkyvyyden näkökulmasta. Kysyn, millaisena ilmiönä Suomessa järjestettävät naisten jalkapallon EM-kisat näyttäytyivät mediahuomion valossa. Rakennettiinko julkisuudessa yhteistä kansallista ja sosiaalista identiteettiä, kuten yleensä arvokisojen yhteydessä, vai olivatko tarkastelukulmat sukupuolittuneita. Erityishuomioni kiinnittyi verkkomediaan. Minua kiinnostaa kisatapahtumien laajentuminen Internetin puolelle: yleisön mukaan kytkeminen ja ”faniuttaminen” erilaisten interaktiivisten elementtien (mm. äänestysten) avulla sekä naisjalkapallon seuraajien aktivoituminen omilla verkkofoorumeillaan. Artikkelin keskiöön nousevat urheilun muuttuvat merkitykset. Sukupuolinäkökulma toimii määrittelynä, jonka kautta tarkastelen digitalisoitumisen vaikutuksia urheilukulttuu-

tuuriin. Oleellista tarkastelussa on arvokisakonteksti, jonka kautta urheilu näyttäytyy isona yhteiskunnallisenakin ilmiönä. Artikkelini rakenne mukailee EM-kisojen tapahtumien etenemistä kronologisesti.

Käytössäni ovat olleet Suomen Palloliiton lehdistöseurannat [1], minkä lisäksi olen kerännyt aineistoa EM-kisojen ajan painetuista lehdistä (HS, SK, Urheilulehti, Veikkaaja, Futari Magazine), verkkosivustoilta (esim. Suomen Palloliitto, YLE.fi, UEFA.com), keskustelufoorumeilta (naisfutis.net, futisforum2, Futismaailman Alakulma) ja television otte-
lälähetyksistä. Lähdemerkinnöissä en tee eroa sen välillä, onko kyseessä painettu lehti vai lehden verkkoversio. Urheilun seuraajien näkemykset tulevat esiin EM-kisakirjoitelmissa, joita keräsin kisojen aikana ja niiden päätyttyä Suomen Palloliiton verkkosivujen ja oman aineistonkeruublogini kautta. Pyysin vastaajia kirjoittamaan täysin vapaamuotoisesti siitä, mitä heille jäi päällimmäisenä mieleen EM-kisoista ja miten he seurasivat kisoja median välityksellä. Kirjoitelman lähetti 35 kisojen seuraajaa, joista 62,5 prosenttia oli naisia. Kisojen seuraajista 61,8 prosenttia oli seurannut naisten jalkapalloa aktiivisesti ennen EM-kisoja, ja satunnaisena seuraajana itseään piti 32,4 prosenttia. Loput (5,9 prosenttia) eivät olleet aikaisemmin seuranneet naisjalkapalloilua. Lajina jalkapallo kuului kaikkien informanttien seurantarepertuaariin ja erilaiset arvokisatkin löytyivät useimpien listalta. Muuten seurattavien lajien kirjo oli hyvin vaihteleva ja laaja.

Mediaurheilun tutkimuksessa aineistoina käytettävät mediatekstit (kuvat, otteluselostukset ym. mukaan lukien) käsitetään lähtökohtaisesti valmiiksi merkityksellistetyiksi konstruktioiksi (Pirinen 2006, 22). Lähestymistapa juontaa sosiaalisen konstruktionismin tutkimussuunnasta, joka tarkastelee sosiaalisen todellisuuden ja merkitysten rakentumista. Sen mukaan tieto todellisuudesta välittyy ja muotoutuu sosiaalisissa prosesseissa, ja kieli ajatellaan sosiaalista todellisuutta rakentavaksi toiminnaksi. (Berger & Luckmann 1994; Burr 1995; Hacking 2009.) Tutkimussuuntaus on kohdannut kritiikkiä, jossa konstruktion käsitteen on katsottu menettäneen merkityksensä, koska sitä on sovellettu eri ilmiöiden kohdalla kyllästymiseen asti (Hacking 2009, 13–16). Vaikutusvaltaisimmat sosiaalikonstruktionistiset tutkimukset ovat liittyneet sukupuoleen. Naistutkimuksen kenttää teoksellaan *Hankala sukupuoli* mullistaneen Judith Butlerin (2006) mukaan sukupuoli ei ole fakta vaan rakennelma – esitys, jota tuotetaan sosiaalisissa käytännöissä. Sukupuolta suoritetaan ja esitetään toistamalla tiettyjä performatiivisia eleitä ja tyylejä, jolloin sen todellisuus luodaan jatkuvasti ylläpidetyillä sosiaalisilla esityksillä. Koko ajan käynnissä olevana diskursiivisena käytäntönä naiseus on avoin puuttumisille ja uudelleen merkityksellistämisille. (Butler 2006, 91; 227–236.) Urheilun tutkijat ovat pyrkineet purkamaan vallalla olevia rakennelmia ja luomaan uusia merkityksiä tarkastelemalla naisurheilijoiden esittämistä mediassa. Riitta Pirisen (2006, 9) mukaan mediaurheilu on tiedotusvälineiden esittämää urheilua. Itse sisällyttän mediaurheilun määritelmään urheilujournalististen sisältöjen lisäksi urheilun seuraajien itse tuottaman materiaalin kuten tässäkin artikkelissa tarkastelemani verkkomedian osa-alueet.

On vähäkin tyhjää parempi ja hiljaa hyvää tulee

Lähtökohdat Suomessa järjestetyille naisten jalkapallon EM-kisoille voi nähdä jokseenkin ristiriitaisina. Kyseessä oli lajin ensimmäinen kansainvälinen aikuisten lopputurnaus Suomessa ja sitä kautta mittakaavaltaan ennen kokematon jalkapallotapahtuma kotimaan kamaralla. Jalkapallo on viime vuosien aikana kohonnut suomalaisten tyttöjen suosituimmaksi palloiluharrastukseksi [2], mutta urheilulajina naisten jalkapallo ei ole edelleenkään nauttinut laajamittaista arvostusta (Vehviläinen & Itkonen 2009, 128, 132). Eurooppalaista

naisjalkapalloa yhdistää sen kehittyminen vallitsevan urheilukulttuurin marginaalissa (ks. Caudwell ym. 2007). Naisilla on lajissa yhä marginaalinen rooli sekä julkisuudessa että katsomossa (Roivas 2004, 141). Jalkapallon merkityksellistämistä sukupuolen ja luokan viitekehyksessä tutkineen Marianne Roivaksen (2004, 151; ks. myös 2007) mukaan jalkapallotuotteita on alusta saakka markkinoitu pojille ja näin muokattu mielikuvaa miesten pelistä. Suomen naisjalkapalloilijoiden menestys edellisissä EM-kisoissa loi kuitenkin kotikisoille odotuksia. Suomalaiset tunnetusti syttyvät kannustamaan omiaan arvokisojen kynnyksellä lajissa kuin lajissa, mikäli siinä on potentiaaliset menestymismahdollisuudet, mistä kertoo esimerkiksi urheilun seuraajien joukkohullaantuminen lajina pieneen curlingiin vuoden 2006 olympialaisissa. Suomen Palloliiton turnausorganisaatio rohkenikin asettaa EM-kisoille tavoitteeksi 10 000 katsojan yleisökeskiarvon. Euroopan jalkapalloliitto UEFA pyrki osaltaan lisäämään naisjalkapalloiluun kohdistunutta kiinnostusta televisiossa ja Internetissä pyöriineellä videolla, jossa espanjalaisen, miesten huippuseura Real Madridin tähtipelaajat brasilialainen Kaka ja portugalilainen Ronaldo houkuttelivat ihmisiä naisten EM-kisojen pariin puhumalla muutaman sanan suomea.

Kotimaisissa medioissa kisojen ennakkouutisointi jäi vähäiseksi. Kisakirjoitelmien laajit ja verkkokeskustelijat kiinnittivät huomiota siihen, että kisoja koskeva mainonta ilmestyi niin medioihin kuin katujen varsillekin varsin myöhään. Tyypilliset stadionesittelyt ja lohkojakokaaviot löytyivät sanomalehdistä kisojen avausta edeltäneenä päivänä. Urheilun erikoislehdistä Palloliiton *Futari Magazine* julkaisi toki oman EM-kisojen erikoisnumeron, jossa kukin maajoukkue sai aukeamallisen tilaa arvokisoista tuttuun tapaan, Suomi enemmänkin. Tilastojen lisäksi jokaisesta maasta nostettiin esiin potentiaalinen tähtipelaaja, ja joukkueet arvosteltiin kokonaisuuksina plussin ja miinuksin. Niin *Futari Magazine* kuin *Urheilulehti* ja *Veikkaajakin* esittelivät kisoja henkilökuvien kautta. Ruotsin Damallsvenskanissa monen maajoukkuepelaajan tavoin ammattiaan harjoittava, 21-vuotias Linda Sällström nostettiin urheilun seuraajien tietoisuuteen. Huippunopeasta ”naapurin tytöstä” (*Futari Magazine* 3/09) ja ”uuden ajan lapsesta” (*Urheilulehti* 34/09) povattiin Suomen maalitykkiä. ”Naismaajoukkueen Litin [Jari Litmanen]” (*Veikkaaja* 34/09) eli kapteeni Anne Mäkisen ympärille rakennetut jutut taas pohjattiin kokemukseen. Kisat televisioineen Ylen verkkosivustolla kehoitettiin jo kesäkuussa seuraamaan kyseistä Suomen ”kaikkien aikojen naisjalkapalloilijaa”. Ensimmäisen lohkoarvontoja koskeneen uutisen (9.6.2009) ja kisojen avausottelun välillä Ylen kisasivustolla julkaistiin yli 40 uutista, mihin muut suomalaismediat eivät yltäneet lähimainkaan. Sivustolta löytyi lisäksi Suomen joukkueen pelaajaesittelyt ”pikatentti”-videoleikkeineen, kaksi kisablogia ja jonkin verran taustoittavaa tietoa.

Internetin keskustelufoorumilla heräteltiin keskustelua kisoista ennen niiden alkamista. Keskustelijat pohdiskelivat lohkoarvontojen tuloksia, esittivät mielipiteitään Suomen joukkueen menestymismahdollisuuksista sekä jakoivat linkejä ennakkojuttuihin ja videoihin. Yksityishenkilöiden ylläpitämällä Naisfutis.net-forumilla [3] pyöritettiin myös WEURO-kisaveikkausta, jossa keskustelijat lähettivät viestiketjuun oman veikkauksensa alkulohkojen otteluiden tuloksista, puolivälieräjoukkueista, mitalisijoista ja maalikuningattaresta. FutisForum2-palstalla keskusteltiin UEFA:n verkkosivujen yhteydessä toimineista veikkaukseen perustuneista peleistä. Fantasy Football -peliin osallistuneet saivat koota oman fantasiajoukkueensa EM-kisojen pelaajista. Pelissä menestyminen oli sidoksissa kisojen kenttätapahtumiin ja oikeiden pelaajien suorituksiin, joten osallistujat saivat ennakoita sitä kautta tulevia kisatapahtumia. JVC Predictor -pelissä osallistujat saivat veikata jokaisen ottelun kohdalla tulosta ja maalien määrää. Veikattavat kohteet lisääntyivät joukkueiden karsiutuessa, ja finaalisella listalla olivat jo esimerkiksi ensimmäisen maalin syntyäika ja sen

”Tässä ovat Käldin enkelit”

tekijä sekä kulmapotkujen, maalia kohti ja ohi menneiden laukausten, keltaisten korttien, virheiden ja paitsioiden määrä. Tällaiset verkon kautta pelattavat, arvokisoihin liittyvät pelit lisäävät kiinnostusta yksittäisiä otteluja kohtaan. Jalkapallon ystävät seuraavat ottelutapahtumia entistä tarkemmin ja mukaan saatetaan saada houkutelua ihmisiä, jotka eivät ole seuranneet lajia aikaisemmin (ks. Turtiainen 2008, 46–47). Virallista urheiluviedonlyöntitoimintaa Suomessa yksinoikeudella harjoittava Veikkaus Oy kertoi ennen kisojen alkua Suomen pelien olevan Pitkä- ja Tulosvedon kohteina, ja Euroopan mestaria pääsi veikkaamaan muuttuvakertoimisessa Voittajavedossa [4]. Alkulohkovaiheen jälkeen kohteista löytyi muitakin kuin kotijoukkueen otteluita.

The screenshot shows the YLE website's sports section for the UEFA Women's Euro 2009. The main article is titled "Anne Mäkinen maajoukkueuran kruunu" (Anne Mäkinen's debut in the national team). The article text discusses her debut in the 2005 EM-kisoiissa (EM-tournaments) and her role in the 2008 EM-kisoiissa (EM-tournaments). The sidebar on the left contains navigation links for "Urheilun etusivulle" (to the sports homepage), "Etusivu" (homepage), "Otteluohjelma" (match schedule), "Suorat lähetykset tv: ja netti" (live broadcasts on TV and net), "Tulospalvelu" (results service), "Tilastot" (statistics), "Mediasali" (media room), "Christina Forssell", "Tintti tarkkailee" (Christina Forssell's column), "Keskustelut" (discussions), "Joukkueet" (teams), "Suomen pelaajaesittely" (introduction of the Finnish players), "Näin pelataan" (how to play), "Stadionit" (stadiums), "Kisahistoria" (tournament history), "Terveiset Yllelle" (greetings to YLE), and "Terveiset joukkueille" (greetings to the teams). The YLE logo is visible at the bottom left of the page.

Naisten EM-kisat televisioineella Ylellä oli oma lopputurnaukselle pyhitetty verkkosivustonsa. Kuva: <http://www.yle.fi>

Samaan aikaan, kun EM-kisat alkoivat, Berliinissä olivat vielä käynnissä yleisurheilun MM-kisat. Suomalaisittain medioiden huomion varasti EM-kisojen avauspäivään osunut keihäskatastrofi: ”Jopa epäutinen mitalittomista keihäsmiehistä oli tärkeämpi kuin monta joukkueellista maailman parhaita jalkapalloilijoita ja kansainvälinen kisaemännyys [5].” Keihäänheittäjämiesten epäonnistuminen osoittautui tiedotusvälineissä vähintään yhtä tärkeäksi kuin Suomen avausvoitto Tanskasta. YLE näytti avausottelun osittain jälkilähetyksenä, koska se meni ajallisestikin jonkin verran päällekkäin keihäsfinaalin kanssa, mikä herätti kisakirjoitelmien laatijoiden ja Internet-keskustelijoiden ihmetyksen.

Televisiolähetysten studiotuottaja Kristiina Kekäläinen totesi vuorokautta ennen kisojen alkua YLE:n verkkosivujen blogissaan seuraavaa:

Kärjistästy todetuna; jalkapallo ja jääkiekko eivät ole koskaan olleet vahvimpia alueitani. Olympiastadionien hornankattilat saavat puolestaan – no,

vähintäänkin sisäisen hien pintaan. Kuinka siis olenkaan tässä tilanteessa? Aloittamassa sunnuntaina naisten jalkapallon EM-kisoja Helsingin Olympiastadionilla toimittajan roolissa?

Sekä mediaurheilun tutkijana että naisjalkapalloilun edustajana [6] tekisi mieleni vastata: niinpä. Vaikka toimittaja toteaa kirjoituksensa loppupuolella haluavansa tehdä työtä naisurheilun parissa sen arvostuksen ja kiinnostuksen nostamiseksi (tai juuri siksi) voi mielestäni pohtia, onko oikea paikka aloittaa kotimaassa järjestettävistä jalkapallon arvokisoista, jos ei tunne lajia. Oikeampi vastaus saattaa kuitenkin kuulua: koska hän on nainen. Tuntuu jokseenkin mahdottomalta ajatukselta, että miesten jalkapallon EM-kisastudiota pitäisi pystyssä alppihiihtoon erikoistunut toimittaja. Helsingin Sanomien kolumnisti Ilkka Ahtiainen oli hänkin kiinnittänyt huomiota siihen, että ammattilaisurheilun tv-osuudesta vastasi YLE:n ”kakkosjoukkue” (HS 26.8.2009). Lisäksi kolumnistia ärsytti ruutukasvojen pukeminen söpöön, tyttöjen väriin. Sama asia oli pistänyt usean kirjoitelman laatijan silmään. Takkien stereotyyppistä värivalintaa pidettiin lajin uskottavuutta vähentävänä ”kauneusvirheenä” [7]: ”Toimittajakunta oli pinkeissään hiukan alleviivaava – oliko tarpeen? Tuli vähän nolo olo” [8].

Ei ne kaikki miehiä ole, jotka pöksyjä kantavat mutta kyllä kukko aina kanan voittaa

Sukupuoli on kansainvälisessä mediaurheilun tutkimuksessa yllättävän yleinen teema. Naisurheilijoiden mediarepresentaatioilla on oma tutkimusperinteensä (ks. esim. Markula 2009a). Suomalaisittain feministisen urheilututkimuksen saralla ovat kunnostautuneet erityisesti Riitta Pirinen ja Pirkko Markula. Pirinen (2006) on tutkinut väitöskirjassaan tiedotusvälineiden rakentamaa ”Urheilevan Naisen” subjektia. Hän on tarkastellut sanoma- ja naistenlehtiaineistonsa kautta sitä, miten naisten toissijaisuutta urheilussa tuotetaan, ylläpidetään ja vahvistetaan. Markula on tutkinut mekanismeja, joilla osallistutaan sukupuoli-identiteettien tuottamiseen. Hän on kirjoittanut dekonstruktion sekä foucault’laisen ja kriittisen diskurssianalyysin soveltamisesta feministisen mediaurheiluanalyysin yhteyteen. (Markula 2009b; Liao & Markula 2009; Markula & Pringle 2006.)

Feministinen mediaurheilututkimus on keskittynyt naisurheilun stereotyyppisiin esittämistapoihin ja esittämättä jättämissiin, diskursseihin, joiden kautta urheilun sukupuolittaminen rakentuu. Keinoja, joilla naisurheilu leimataan koomiseksi, heikkotasoiseksi ja vähäarvoiseksi, kutsutaan trivialisoinniksi. Naisten urheilun vähäinen näkyvyys ja sen arvottava sijoittelu mediassa taas tunnetaan marginalisointina. (Esim. Kinkema & Harris 1998, 38; Pirinen 2006, 37–41; Liao & Markula 2009, 31–32.) Tiedotusvälineissä tilaa ovat saaneet pääasiassa naisurheilijat, joiden kohdalla on voitu keskittyä korostamaan heidän niin kututtaja feminiinisiä ominaisuuksiaan (ks. esim. vertailu Marion Jonesin ja Anna Kournikovan mediahuomiosta painetuissa lehdissä ja Internetissä, Bernstein 2002). Suomen kontekstissa esimerkkeinä toimivat Kiira Korven, Minna Kaupin, Heli Koivulan [nyk. Kruger] ja Ringa Ropon [nyk. Junnila] kaltaiset klassisen kauniit urheilijat. Mediaurheilututkimuksessa naistähdet on paikannettu palloilulajien edustajien sijaan yksilölajien urheilijoihin, taitoluistelijoihin sekä golfin ja tenniksen pelaajiin. ”Miehisten urheilulajien” naisedustajat, kuten useat joukkueurheilijat, on sen sijaan nähty maskuliinisina ja heteroseksuaalista ihannetta vastaamattomina, mistä johtuu lajien medianäkymättömyys. (Ks. esim. Baroffio-Bota & Banet-Weiser 2006; Pirinen 2006, 14, 39; Markula 2009a, 10.)

Tässä artikkelissa sukupuoli näyttäytyy arvokisakontekstin kautta. Kansainvälisten arvokisojen yhteydessä urheilijan sukupuolella ei ole niin suurta merkitystä kuin jokapäiväisessä urheilu-uutisoinnissa yleensä. Emma H. Wensing ja Toni Bruce (2003, 388–394) tarkastelivat Australian aboriginaalin, 400 metrin juoksijan Cathy Freemanin medianäkyvyyttä (yli 700 sanomalehtiartikkelia) Sydneyn olympialaisten aikaan vuonna 2000. Olympiatulen sytyttäneen Freemanin kultamitalijuoksua seurasi Australian televisiohistorian suurin urheiluyleisö. Australialaisille olympialaisissa oli vain yksi 400 metrin kilpailu, jossa ”heidän Cathynsa oli mukana”. Ei puhuttu naisten kisasta. Freemania kuvailtiin konventionaalisten naisurheilijarepresentaatioiden vastaisesti fyysisesti ja henkisesti vahvaksi urheilijaksi, jonka symbolinen arvo kansakunnan yhdistäjänä oli ensisijainen. Australialaiselle medialle oli tärkeämpää esittää Cathy Freeman australialaisena kuin naisena. Tässä tapauksessa uutisointiin liittyi vielä rodullisuuskin, sillä aboriginaali Freemanin kruunaamisella kansallissankariksi hyvitetiin alkuperäiskansan huonoa kohtelua Australiassa (vrt. kanadalaismedian monikulttuurisuuden ikoni, aitajuoksija Perdita Felicien, ks. MacNeill 2009, 62–63). Olympialaisten kaltaisista tapahtumista uutisoitaessa kansallinen identiteetti ajaa usein sukupuolen ohi, mikä haastaa yleisesti pätevät naisurheilijoiden esittämisen normit (Markula 2009a, 3; Wensing & Bruce 2003, 387–394).

Muuten niin globaalissa nyky-yhteiskunnassa kansallismielisyyden tunnustaminen näytättyy selvimmillään kansainvälisten arvokisojen yhteydessä. Median valokeilaan kelpaavat niin mies- kuin naisurheilijatkin. Yksilölajissa menestyvälle naisurheilijalle kansallissankaruus suodaan kuitenkin helpommin kuin joukkueurheilutasolla jaettavat kollektiiviset kunnianosoitukset. (Rowe ym. 1998, 126, 133.) Suomalaisen kansallisen urheiluidentiteetin rakennusvaiheet valottavat nykypäivänä vallitsevan tilanteen taustoja. Urheilun ja nationalismin suhdetta historian- ja kulttuurintutkimuksen keinoin väitöskirjassaan lähestyneen Jouko Kokkosen (2008) mukaan urheilusta tuli suomalaisuuden osatekijä 1900-luvun alussa, jolloin nationalismille oli saatava joukkokannatusta. 1940-luvulle saakka kilpaurheilu oli Suomessa miehisen toiminnan aluetta. Naisten urheilumenestys ei niinkään herättänyt nationalistisia tunteita, päinvastoin: porvarilliset urheilujohtajat ja -vaikuttajat vieroksivat naisten kilpaurheilemista ja pitivät sitä suorastaan vastenmielisenä. He uskoivat kotitöihin ja lasten kasvatukseen luotujen naisten urheilupyrkimysten vievän arvon miesten harjoittamalta todelliselta urheilulta. Kokkonen kuvaakin urheilun tuottamaa nationalismia peruluonteeltaan maskuliiniseksi. (Kokkonen 2008, 212–214, 301, 316; ks. myös Pänkäläinen 1998a, 5–7.) Suomalaisen urheilusaavutukset ovat kiinnittyneet osaksi kansallista kulttuuriperintöä. Urheilupuhe on tuottanut 1900-luvun alusta lähtien suomalaisuutta, johon se on luonut yhä uusia kerrostumia. Kansallista identiteettiä rakennettaessa keskeisessä asemassa on ollut yleisurheilu yksilölajeineen. Urheilijoiden menestykseen perustunut käsitys suomalaisten soveltuvuudesta nimenomaan yksilölajeihin on Kokkosen mukaan saattanut jopa hidastaa esimerkiksi jalkapallon kehitystä Suomessa. Joukkueurheilulla ei ollut 1900-luvun alkupuolella sijaa suomalaisuuden määrittäjänä. Sittenmin yksilöurheilun rinnalle ovat nousseet myös joukkueurheilun sankaritarinat. (Kokkonen 2008, 316–317.)

Jouko Kokkonen (2008, 301) näkee urheilun – aikalaistensa nykyajan ilmiön – osana koko suomalaisen yhteiskunnan kasvatusta kansallisuuteen ja moderniuteen. Nykyään urheilunationalismia tuotetaan tiedotusvälineiden ja urheiluyleisön vuoropuheluna (Kokkonen 2008, 320). Digitalisoitumisen myötä naisurheilun on mahdollista päästä esille eri tavoin kuin aikaisemmin, kun urheiludiskurssia pääsevät muotoilemaan myös Internet-siveltöjä laativat urheilun seuraajat. Vaihtoehtoisia tulkintoja esittämällä on mahdollista muuttaa naisten jalkapalloiluun liitettyjä merkityksiä. Arvokisojen kautta avautuu kansallinen ikkuna, joka nostaa keskustelun yhteiskunnalliselle tasolle. Naisten jalkapallon EM-ki-

sojen seuraamisen ohella niistä kirjoittaneet ja muuta sisältöä tuottaneet osallistuivat itsekin ilmiön muodostamiseen. He joutuvat rakentamaan naisjalkapalloilua määrittelevän toimintansa naisurheiluun aikojen saatossa liitettyjen mielikuvien päälle. Naisfutis.netin keskustelijat esimerkiksi käänivät FC Lahden toimitusjohtajan kisojen aikana radiohaastattelussa esittämän näkemyksen ironiaksi. Haastattelun yhteydestä irrotetussa lipsautuksessaan tämä totesi: ”on hyvä, että tytöillä on kesällä joitain muitakin harrastusmahdollisuuksia kuin marjojen poimiminen tai joku muu” (IL 5.9.2009). Tästä intoutuneet foorumkeskustelijat leikittelivät ajatuksella painaa ”Naisfutis – vaihtoehto marjanpoiminnalle” – tekstein varustettuja paitoja.

Miesurheilijoita on koko modernin kilpaurheilun ajan käytetty kansakunnan rajojen itseoikeutettuina puolustajina ja identiteettitarinan avainhenkilöinä (Kinnunen 2003, 20). (Urheilu)kulttuurin arvoja heijastelevan uskomuksen mukaan miehen atleettisella taituruudella on positiivinen yhteiskunnallinen funktio (Kolamo 2004, 41). Helsingin Sanomien kolumnisti Ilkka Ahtiainen totesi EM-kisojen aikana, että naisjalkapalloilijoilta puuttuivat tähtien elkeet. Peli ei ollut suurta showta eivätkä pelaajat roolinsa omaksuneita viihdetaiteilijoita, jotka olisivat hakeutuneet katseiden kohteiksi. (HS 30.8.2009.) Siitäkin huolimatta naisten maajoukkuepelaajissa konkretisoitui yhteinen menestys. Urheilusankarit, tässä tapauksessa sankarittaret, ovat osa viestinnän keinoin tuotettua todellisuutta. Urheilumedian mahdollistama julkinen juhlinta ruumiillistuu yhteisöllisyyttä tukevista symboleista eli jalustalle nostetuissa urheilijoissa. Näiden sankareiden teoista media dramatisoi omia sankarikertomuksiaan. Suomalaisten kansallissankareiden yhteisönä toimii urheilijoiden teot merkitykselliseksi kokeva Suomen kansa. (Virtapohja 1998, 16–19, 239.)

Kansan (tai ainakin kisayleisön ja tiedotusvälineiden) iloiseksi yllätykseksi Suomi voitti avausottelussaan Tanskan 1–0. Tiedotusvälineet pukivat sankariviitat maalivahti Tinja-Riikka Korpelan, jonka ”torjunnat pelastivat EM-avauksen” (HS 24.8.2009), ja vapaapotkumaalista vastanneen Maija Saaren ylle. Myös tulokselliseksi osoittautunutta puolustusvoittoista taktiikkaa keuhuttiin. *Hufvudstadsbladet* tituleerasi Mikael Käldiä verkkosivullaan ”Kruunupyynn Mourinhoksi [9]” (HBL 23.8.2009). Huippu-urheilu ei poikkea muun viihdeteollisuuden tähtijärjestelmästä siinä, että se pyrkii nostamaan esiin potentiaalisen valovoimaisia yksilöitä. Nämä urheilutähdet ovat mediatekstien välittäjiä, jotka esittävät tuotteistetun urheilkulttuurin arvoja ja käsityksiä. Tiedotusvälineillä on joukkuelajien kohdalla tapana poimia valokeilaan yksittäisiä urheilijoita, joiden kautta kerrotaan yleisölle joukkueen, naisten EM-kisojen kohdalla jopa koko lajin, tarinaa. (Ks esim. Boyle & Haynes 2000; Kolamo, 2004, 38; Pänkäläinen 1998b, 46.) Urheilu-uutisointi on siinä mielessä intertekstuaalista, että se viittaa aikaisempiin, urheiluhistorian tilastoissa esiintyviin huippu-urheilijoihin ja -saavutuksiin, joiden kautta rakennetaan kulloisenkin urheilusuorituksen merkittävyyttä.

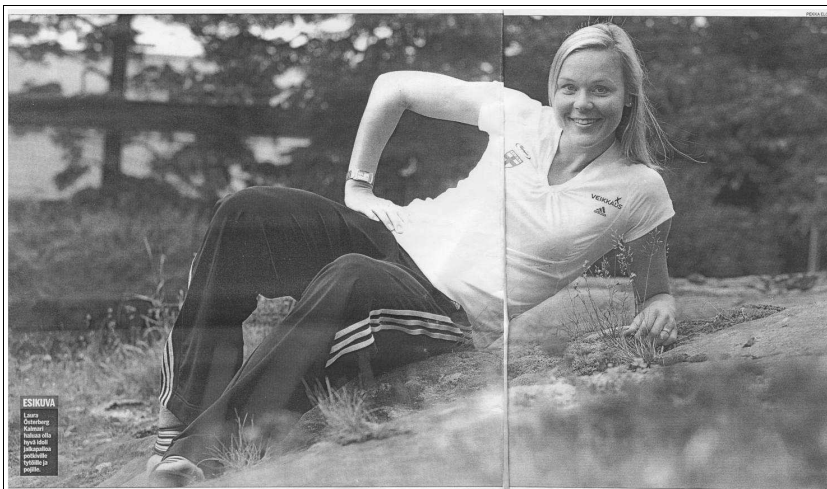
Annika Anttila ja Anni Frost tarkastelivat liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielmaansa naisjalkapallon uutisoimista Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa vuoden 2005 EM-turnauksen yhteydessä. Heidän mukaansa naisurheilun uutisointi on muuttunut asiallisemmaksi ja urheiluun painottuvaksi, vaikka heidän aineistostaan paljastui ajoittaista naisjalkapalloilun vähättelyä (Anttila & Frost 2007, 73–74). Nähdäkseni mediaurheilun kokonaisvaltainen viihteellistyminen on kuitenkin vaikuttanut siihen, että urheilusuorituksiin painotuvan uutisoinnin lisäksi tiedotusvälineissä, ja sitä myötä urheilun seuraajien omista julkaisukanavissakin, sisällöt liikkuvat ulkourheilullisten aiheiden suuntaan (ks. urheilun viihteellistymisestä ja median konstruoimasta urheilutähteydestä esim. Kellner 2003, 1–5, 65–73; Crawford 2004, 77–88; Real 1998, 14–26; Boyle & Haynes 2000, 89–110; Pänkäläinen 1998a, 34–35). Vuonna 2009 jalkapalloilijanaisten EM-kisatarinaan haettiin pääosan esittä-

"Tässä ovat Käldin enkelit"

jää, jonka eduksi laskettiin muutkin kuin pelikäsitukseen ja pallotuntumaan perustuvat ansiot.

Yksi tykkää äidistä, toinen tyttärestä

Kaksi maalia Hollantia vastaan viimeistellyt Laura Österberg Kalmari nousi ansaitusti otsikoihin Suomen lohkovoiton varmistaneen ottelun jälkeen (Hollanti-Suomi 1-2). Suomen joukkueen edesottamuksista uutisoitiin pitkälti tähdeksi nostetun hyökkääjän kautta. Kisa-
kirjoitelmien laatijoiden mielestä muikin joukkue olisi ansainnut enemmän huomiota median keskittyessä vain luomaan "Laura-maniaa" [10]. Merkittävimmäksi teemaksi nousi Laura Österberg Kalmarin kohdalla urheilullisten asioiden sijaan hänen äitiytensä. Alkulohkon viimeisen pelin aattona (29.8.2009) Ilta-Sanomien lööpissä komeili valtavien kirjaimin "FUTISMAMMA". Lehden urheilusivujen ingressit kertoivat, että: "Laura Österberg-Kalmarin samettinen kosketus säilyi puolen vuoden äitiyslomasta huolimatta" ja "Laura Österberg Kalmari rakastaa äitiyttä". Helsingin Sanomien (3.9.2009) otsikko totesi, että: "Vahva itseluottamus vie äitiä eteenpäin". Hyökkääjän kerrottiin myös viettäneen vapaapäivänsä perheensä parissa muun joukkueen suunnattua elokuviin (IS 25.8.2009). Televisiolähetetyksen selostaja muisti hänkin mainita, että Laura oli kentän ainoa äiti. Suomen ja Englannin kohdatessa olivat "äidit vastakkain", sillä Englannin joukkueen Katie Chapmanilta löytyi Ilta-Sanomien (3.9.2009) mukaan lapsia kaksin kappalein (myös esim. HBL 3.9.2009) [11]. Kisojen seuraajien keskuudessa median valitsema taktiikka herätti närkästykseksi tulkittavaa ihmetystä: "Laura oli toki Suomen paras pelaaja ja hän on kaikin puolin esimerkillinen joukkuepelaaja, muttei ensimmäinen äitiyslomalta huipulle palannut urheilija" [12].

Laura on Suomen supermamma

MAISTEN EM-KISOJA: Laura Österberg Kalmarin samettinen kosketus säilyi puolen vuoden äitiyslomasta huolimatta.

ESIKUVA
Laura Österberg Kalmari on Suomen maajoukkueen paras pelaaja.

AIKA Österberg Käldin on maajoukkueen edesottamuksesta. Hän on ollut maajoukkueen paras pelaaja. Hän on ollut maajoukkueen paras pelaaja. Hän on ollut maajoukkueen paras pelaaja.

LAIKAN PERHEEN Laukan perheeseen kuuluu Laura ja hänen vaimonsa. Heillä on kolme lasta. Laura on ollut maajoukkueen paras pelaaja.

ESIKUVA
Laura Österberg Kalmari on Suomen maajoukkueen paras pelaaja.

KOMMENTTI
Laura on ollut maajoukkueen paras pelaaja.

> Kaik Kirkko

Laura on ollut maajoukkueen paras pelaaja.

> "Upe

Laura on ollut maajoukkueen paras pelaaja.

Laura Österberg Kalmarin äitiys nousi EM-kisojen keskeiseksi teemaksi. Kuva: Ilta-Sanomien 29.8.2009.

Äitiyden korostaminen on trivialisointia, yksityiselämään liittyvien ulkourheilullisten asioiden korostamista. Heteroseksualisoimiseksi nimitetään sitä, että naisurheilijat esitetään usein vaimoina tai tyttöystävinä, ja heidän yksityiselämänsä ruoditaan urheiluasuorituksien käsittelemisen kustannuksella. Näillä viitataan urheilemisen ja siinä menestymisen toissijaisuuteen. Tarkastelun keskiöön saattaa nousta naisen urheilemisen vaikutus naisurheilijan parisuhteeseen ja miesystävän tai aviomiehen suhtautuminen naisen urheilu-uraan. (Daddario 1994; Kikema & Harris 1998, 38; Pirinen 2006, 54–55; Koh 2009, 176–177.) Laura Österberg Kalmarin jalkapallokentille paluunkin muistettiin mainita olevan hänen aviomiehensä Nikon ansiota, joka kannusti vaimoaan jatkamaan uraansa (esim. IS 29.8.2009). Tällöin äitiys näyttäytyy heteroseksualisoimisen välineenä. Anttilan ja Frostin (2007, 61) mukaan pelaajien yksityiselämä ja henkilökohtaiset suhteet eivät olleet merkittävästi esillä vuoden 2005 EM-kisojen aikana. Siinä mielessä urheilu-uutisoinnin tason voisi tulkita taantuneen, tai entisestään viihteellistyneen, neljän vuoden takaisesta. Laura Österberg Kalmarin rooli joukkueessa osoittautui tällä(kin) kertaa niin keskeiseksi, ettei hänen päätöstään jatkaa jalkapallouraansa sentään asetettu kyseenalaiseksi tai alettu arvottaa tiedotusvälineissä. Tällöin olisi naisten urheilu-uraan suhtautumisessa astuttukin sitten jo ajallisesti sata vuotta taaksepäin.

Kädet ilmaan tuuletuksen merkiksi kohottanut Laura Österberg Kalmarin on tiedotusvälineiden ansiosta kisa-ajan kuvista mieleen painunein. Lauran kautta kunniainnaksi sai toki muukin joukkue ja kotiyleisö, joita vaatimaton tähti muisti mediassa kiittää. Kolumnistien muusa innoitti nämä julistamaan naisjalkapalloilun vallankumouksen alkaneeksi. Naisten todettiin pelaavan jalkapalloa rakkaudesta lajiin: ”Siinä missä rahassa uitetut miesfutaajat miettivät, minkä urheiluauton he itselleen seuraavaksi ostavat, joutuvat naiset pohtimaan, kuka ruokkii ja vie lapset hoitoon sillä aikaa, kun äiti on pelireissuilla”. (Aamulehti & SK 27.8.2009.) Tosin jälleen kerran esiin nostettiin naisurheilijan perinteinen rooli perheessä. Jos naisjoukkueurheilijoiden vertaaminen miehiin on kuitenkin aikaisemmin nähty yksinomaan naisten trivialisoinniksi (esim. Pirinen 2006, 42; 1997, 240), voi asetelman mielestäni nähdä näissä kisoissa kääntyneen jopa pääläelleen. Laura Österberg Kalmarinakin verrattiin toki Jari Litmaseen, mutta sen vuoksi, että hän jätti suomalaisen jalkapalloikonin varjoonsa ohittamalla tämän kaikkien aikojen maalintekijätilastossa kahdella maalilla Hollanti-ottelun yhteydessä (esim. IL, IS ja MTV3.fi 26.8.2009).

Kirjoitelman laatineiden kisojen seuraajien näkemykset vertailusta olivat keskenään ristiriitaisia. Toiset eivät olleet havainneet häiritsevää vertailua vaan totesivat, että naisista puhuttiin viimeinkin urheilijoina ilman määrittävää nais-etuliitettä. Osa taas koki esimerkiksi katsojamääriin, UEFA:n sitoutumiseen ja tunnelmaan kohdistuneet vertaukset epäolennaisiksi. Vertailun kohteen voi mielestäni nähdä siirtyneen itse pelaajien taitotasosta enemmän muihin lajiin liittyviin asioihin. Yksi kirjoittajista puki silti osuvasti sanoiksi sen, mistä niin naisurheilun seuraajat kuin tutkijatkin ovat saaneet väentää kättä urheilumaailman kanssa pitkään: ”Onko miehen golfissa lyömä hole-in-one parempi holari kuin naisen lyömä?” [13] Ruotsin kapteenin Victoria Sandell Svenssonin nimeäminen ”Melkein-Messiksi” kiinnittää kieltämättä outoudessaan huomion (Aamulehti 25.8.2009). Lionel ”Leo” Messin moni tietää yhdeksi maailman parhaista miesjalkapalloilijoista, mutta kun mielikuva hänestä liitetään sanaan melkein, arvotetaan hauska sanaleikistä huolimatta koko naisurheilua.

Internetin jalkapalloaiheisilla keskustelufoorumeilla ulkourheilullista huomiota saivat muutkin kuin ”Suomen supermamma” (IS 29.8.2009). Keskustelijat avasivat kisojen kynnyksellä FutisForum2 -palstalle ”Tänne julkiset rakkaudentunnustukset Suomen naispelaajille” -nimetyn viestiketjun. Viestit pitivät sisällään sekä sydämin (”oi Linda Linda Lindaa,

oioi oi oi oiiii”) että pelaajien valokuvien varustettuja argumentteja oman suosikkipelaajan puolesta: ”Tuija Hyyrysen bandwagonissa oltu jo pari vuotta. :) Juoksutyyli ja iloisuus hurmasi” ja ”Essi Sainio! Sä olet ihana nainen, ja todella hyvä(nnäköinen) jalkapalloilija. Olen rakastanut!”. Ajoittain kommentointi liukui myös asiattomuuksien puolelle. On tyyppillistä, että naisurheiludiskurssi saa mediassa humoristisen seksualisoivia sävyjä (Carlisle Duncan, 2006), joten osa Internetissä kommunikoineista kisojen seuraajasta päätti vaalia tätä puhetapaa.

Ennen Suomi-Ukraina -koitosta *Iltalehden* verkkosivuilla kehoitettiin osallistumaan kisahurmukseen lehden perinteisen ”Kuka on upein?”-kisaäänestyksen kautta. Voittajaksi tässä Suomen joukkueen pelaajia koskeneessa kisassa ylsi Laura Österberg Kalmari. ”Kaunis puolitoistavuotiaan lapsen äiti keräsi yli 27 prosenttia verkossa annetuista äänistä (IL 3.9.2009).” Koko kisojen kauneimmaksi pelaajaksi äänestettiin *Ilta-Sanomien* sivustolla puolestaan islantilainen Gudrun Gunnarsdottir, ja samaisen lehden otsikon mukaan: ”Hollannin välieräpaikan ratkaisi kuvankaunis naisfutari”. (IS 4.9.2009.) Riitta Pirisen (2006, 23) mukaan tavallisin naisstereotypia urheiluteksteissä onkin kaunotar. Kuvaukset, joissa naisurheilijan ulkonäkö nostetaan tärkeämmäksi kuin hänen suorituksensa ja saavutuksensa ovat trivialisointia, mikä asettaa naiset objektin paikalle (Pirinen 2006, 50). Kaikki EM-kisojen seuraajat eivät kokeneet Internet-äänestyksiä naisjalkapalloilun arvon alentamiseksi: ”Iltapäivälehtien nettisivustoilla oli 'pakolliset' kaunein pelaaja -äänestykset, mikä sopi miehelle katsojalle (en ole Kiesi)[14]. Kauniita, näyttäviä ja ennen muuta urheilullisia naispelaajia oli ilo katsella!” [15] Toisin sanoen kysymys ei olekaan siitä, että naisjalkapalloilijan julkinen toteaminen kauniiksi olisi hänen lajitaitonsa aliarvioimista. Oleellisempaa on se, kuinka paljon muiden asioiden varaan rakennetut sisällöt suuntasivat mediahuomiota pois EM-kisojen urheilullisesta annista. Tasapuolisuuden nimissä tulee todeta, että myös miesurheilijat saavat osansa seksualisoinnista. Ruumiillisuuden tutkija Taina Kinnunen (2003, 28) muistuttaa, että myös miehen ihanneruumiillisuuden representaatiolta, huippu-urheilijalta, vaaditaan yhä enemmän ulkonäköä, mutta siitä ei puhuta yhtä paljon kuin naisurheilijoihin kohdistettavista ulkonäkövaatimuksista. Iltapäivälehtien verkkosivuilta löytyy ”seksikkäin pelaaja” -äänestyksiä myös miesten arvokisojen yhteydessä, ja Suomellakin on omat Markus Pöyhösensä ja Harri Haataisensa. Mutta vaikka miesurheilijoita kuvataan nykyään eroottisesti, naisia seksualisoidaan enemmän ja maskuliinisen hallitsemisen sekä naisellisen alistumisen mallien mukaisesti (Wickman 2006, 156–157).

Urheilijoiden ja muiden ei-kauneuskilpailijoiden ”missiyttäminen” erilaisin äänestyksin vaikuttaa yleistyneen viime vuosina (esim. Suomen seksikkäin julkkisäiti, kaunein kesämorsian ja seksikkäin Idols-laulajatar, MTV3.fi 2007, 2008). Pauliina Tuomen (2009) mukaan osallistavan mediakulttuurin ominaisia piirteitä ovat monimediaalisuus ja kansanäänestykset. Hän kirjoittaa haamu- ja varjoäänestyksistä, jotka ovat usein iltapäivälehtien toteuttamia, eräänlaisia nettigallupeja. Tuomi on tarkastellut Euroviisuja, joissa vedotaan urheilun arvokisojen tapaan yleisön kansallistunteeseen. Suomen viisukappaleen menestymismahdollisuuksista äänestäminen kääntyy naisten jalkapallon EM-kisojen kohdalla muotoon: ”Kaataako Suomi Englannin naisten EM-futiksessa?” (IL 31.8.2009.) Tuomen esille tuoma matkapuhelimen ja television mediakonvergenssi toteutui EM-kisoissa televisiolähetyksessä esitetyn, kisa-aiheisen päivän kysymyksen muodossa, johon katsojat vastasivat tekstiviestillä. Tällainen interaktiivisuus ei tarjoa urheilun seuraajille ainoastaan vapautta osallistua, vaan myös sitoo heitä mediasisältöihin entistä tiukemmin (vrt. esim. Parikka 2004, 83).

Ei auta itku markkinoilla

Jo ennen Suomen viimeistä ja merkityksetöntä alkulohkon ottelua Ukrainaa vastaan alkoivat toiseen kisakaupunkiin siirtymiseen ja tulevaan vastustajaan liittyvät spekulatiot. Lohkovoittajana Suomi joutui kisakaaviota noudatettaessa pelaamaan puolivälieräottelunsa Turun Veritaksella, jonne mahtui vajaan 9000 katsojaa. Kaikkia Suomen alkulohkon otteluita oli seurannut yli 15 000 silmäparia. Uutisointi keskittyi aktiivisen yleisön ihasteluun ja pelillisten asioiden puintiin. Ennakoasetelmia rakenneltiin tiedotusvälineissä nyt Turusta kotoisin olevan puolustaja Petra Vaelman varaan (HBL & Aamulehti 27.8., TS 27. ja 28.8. myös UEFA.com 2.9.2009). Ennen Turun koitosta käydyin Ukraina-pelin suhteen pohdittiin pääasiassa vähemmälle peliajalle jääneiden pelaajien mahdollista peluuttamista.

Ukraina voitti Suomen 1–0. Pelistä jäi päällimmäisenä mieleen ensimmäistä kertaa kisoissa pelanneen nuoren Tuija Hyyrysen epäonnistuminen. Puolustaja syötti liian lyhyen syötön omalle maalivahdille, josta väliin päässyt ukrainalaispelaaja teki ottelun voittomaalin. Lehdistössä keskityttiin kehuamaan mediastrategiaa eli sitä, miten Hyyrynen astui pettymykseltään itse esiin kommentoimaan harhasyöttöään ja miten valmentaja ja muut pelaajat kehuivat muuten hyvin pelannutta puolustajaa (esim. IS 29.8.2009). Tuija Hyyrynen säästyivät suurimmalta julkiselta ryöpytykseltä varmasti myös ottelun merkityksettömyyden vuoksi. Ukraina pelin jälkeen arvioitiin vastustajaksi osoittautunutta Englannin joukkuetta ja arvuuteltiin kolhuja saaneiden pelaajien pelikuntoa. Sanna Valkosen mahdollisen puuttumisen vuoksi analysoitiin uutta puolustuslinjaa. (Esim. HBL, Aamulehti, IS ja Yle.fi 1.9.2009.) Laura Österberg Kalmarin kuhmu ei saanut ihan niin suuria mittasuhteita kuin hänen neljän vuoden takainen loukkaantumisensa ennen EM-välieräottelua, joka päättyi voimakkaasti dramatisoituna iltapäivälehtien lööppeihin (ks. esim. Anttila & Frost 2007, 59).

Kyönelehdintä ei jäänyt tähän. Draamaa riitti sitä erityisesti rakentelematta Suomen kisojen viimeiseksi jääneessä ottelussa Englantia vastaan. Englannille 2–3 päättyneen ottelun jälkeen kuvat kentällä istuvista, itkevistä suomalaispelaajista valtasivat tiedotusvälineet. ”Suomen EM-unelma mureni” (HS 4.9.2009) ja ”eräs aikakausi päättyi suruun” (TS 4.9.2009). Konkaripelaajien ja valmentajan mahdollisesta lopettamisesta uutisoiminen lisäsi toivottomuutta. YLE:n toimittaja päätyi haikailemaan verkkokolumnissaan (4.9.2009) jopa Jari Litmasen sisaren Sini Litmasen perään, joka aikoinaan valitsi lajikseen koripallon. Naiskäsipalloilijoiden mediakuvaa tutkineen Gerd von der Lippen (2002, 381, 390–393) mukaan naisurheilijat esitetään pääsääntöisesti tunteellisina ja hermojaan hallitsemattomina, mutta hänen mielestään myös kyynelten kontekstilla on merkityksensä (ks. myös Koh 2009, 175–176). Voittajajoukkueen edustajalle reaktiot ovat sallittuja, ja merkittäviin saavutuksiin yltäneen miesurheilijankin silmät saavat nykyisin kostua. Jopa suomalaisten miesurheilijoiden on nähty itkevän. Mieliin on painunut Jari Litmasen kakistelu televisiohaastattelussa fanien liikuttavan vastaanoton jälkeen, kun kuningas palasi maajoukkueeseen pitkän loukkaantumiskierteen jälkeen. Iso mies itki suorassa lähetyksessä myös hävityn jääkiekkofinaalin jälkeen vuoden 2006 Torinon olympialaisissa, mikä teki Teppo Nummisesta yleisön silmissä vain entistä arvostetumman urheilijan. Itkutematikka ei siis ole vain naisurheilijoihin liitettävä ilmiö mediassa – ainakaan jos suomalaiset urheilun seuraajat saavat itse päättää, sillä edellä mainitut tunteenpurkaukset ovat YouTubeella suuren suosion saavuttaneita videoleikkeitä. (Ks. Turtiainen 2010.) Sami Kolamo (2002) on kutsunut urheilufaniutta tunteen kulttuuriksi. ”Miesten saippuaoppera” (Boyle & Haynes 2000, 189) vapauttaa urheilijoiden lisäksi yleisön tunteidensa näyttämiseen.

”Tässä ovat Kälidin enkelit”

Kirjailija Petri Tamminen tunnusti *Helsingin Sanomien* (6.6.2010) Minä rakastan -palsalla herkistyvänsä naisurheilijoiden ilmaisemasta onnistumisen ilosta aivan eri tavalla kuin miesurheilijoiden, joiden tuuletuksista hänelle tulevat mieleen vain sarjataulukot ja tulevan kauden tavoitteet. Tamminen itkukohtaukset alkoivat vuoden 1997 Trondheimin MM-hiihtojen viestipronssin myötä ja ovat jatkuneet esimerkiksi naisten ykkösen lentopallon seuraamisen yhteydessä. Tunnepuheesta näyttäytyi naisten jalkapallon EM-kisojen yhteydessä piirre, jonka yhdistän kirjailija Tamminen reaktioon. Naisten tunneälyä ylistänyt *Aamulehden* kolumnisti puki sanoiksi huomion siitä, että naiset pelaavat rahan tai statuksen sijaan rakkaudesta lajiin. Häntä kiehoi naisjalkapalloilun inhimillisuus mokineen ja reaktioineen: ”Juuri tunteen avulla naiset jaksavatkin ihasuttaa jalkapallossa” (*Aamulehti & SK* 27.8.2009). Kirjoitelman laatinut EM-kisojen miesseuraaja toivoi tasokkaaksi urheiluksi nimittämälleen naisjalkapalloilulle enemmän medianäkyvyyttä. Hän vertasi lajia kaupallistuneeksi viihteeksi muodostuneisiin formuloihin ja jääkiekon SM-liigaan, joilla ei hänen mukaansa ole enää juurikaan tekemistä urheilun kanssa ja jotka joutuvatkin siksi maksullisille viihdekanaville. [16] Naisjalkapalloilun näennäisessä amatööriydessä vaikuttaisi toteutuvan urheilun varhainen eetos – rehti, terveyttä edistävä kilvoittelu, jota markkinakoneistot eivät ole (vielä) pilanneet (vrt. Turtiainen 2008, 49–52).

Internetin keskustelufoorumeilla pyöritettiin ottelujen aikana tyypillisesti live-seuranta, mikä tarkoittaa sitä, että ottelua television välityksellä tai jopa paikan päällä seuraavat selostavat ja kommentoivat ottelutapahtumia sille omistetussa viestiketjussa. Tällainen jalkapallon seuraajien itsensä organisoima toiminta palvelee sekä niitä, joilla ei ole kuva- tai ääniyhteyttä otteluihin, että katsojia, joilla on tarve päästä esittämään mielipiteitään ja kertomaan tuntemuksistaan keskustelemalla tapahtumista verkossa reaaliaikaisesti ottelun aikana. Foorumeilla oli live-seurannassa muitakin kuin Suomen joukkueen pelejä, joita YLE:n sijaan lähetti maksullisiin televisiokanaviin lukeutuva Eurosport. Joku keskustelupalstalle raportoinut seurasi lähetystä Ruotsin TV4 -kanavalta toisen saatua ladattua verkossa kuvayhteyden venäjänkielisellä selostuksella. FutisForum2- palstan aktiivisena keskustelijanakin tunnettu brittifutisiasiantuntija keksi ennen Suomen puolivälieräottelua järjestää live-seurannan myös *Helsingin Sanomien* verkkosivuilla pitämänsä blogin yhteyteen. Seuranta keräsi 42 viestiä, joista osassa veikattiin ottelun lopputulosta ja jännitettiin ennen pelin alkua. FutisForum2-palstalla pyöri oma otteluseurantansa, joka keräsi yli 600 viestiä. Siellä keskityttiin palstalle tyypilliseen tapaan enimmäkseen purkamaan lyhyen suorapuheisesti, provokatiivisestikin, ottelun käänneiden aiheuttamia tunteja (vrt. Turtiainen 2005, 45–47). Keinoa tv-lähetysten selostuskielen vaihtamiseen kysellyt keskustelija sai nopeasti apua, mutta pääasiassa viestiketju sisälsi turhautunutta haukkumista, josta saivat osansa niin pelaajat, tuomarit kuin selostajatkin. Suomen 1–2 kavennusmaalia ei ehditty forumilla juhlia ennen Englannin takaiskuosuman laukaisemaa pettymystä: ”Ei mahdollista, tulin tänne postaamaan riemuhuutoja ja kun katsahtaa tv-ruutuun niin brittien maalia juhliitaan. Vain Suomessa:”. Suomen ratkaiseva nukahdus toi tunteet pintaan: ”huutonaurua puolustukselle, tosiaan ala-asteen välituntipeleissä nämä”. Kavennus 2–3:een muutti kommenttien sävyn kuitenkin hetkeksi täysin toiseksi: ”Vielä on aikaa tytöt!!!!!!” Ja: ”Paremmiin noi taistelee kuin suomen miehet ikinä. Azerbaitsan-Suomi nevä föget.” Kunnes vääjäämättä edessä hämmöttänyt lopputulos sai jälleen mielen matalaksi: ”Tekee mieli tökkiä kynällä silmät puhki.”

Keskustelu forumin viestiketjussa jatkui vielä ottelun päätyttyäkin. Hävyttömyyksien laukomisesta närkästyneet kanssakeskustelijat äityivät antamaan samalla mitalla takaisin:

Vähän kieltämättä ihmetyttää tämä forumin ”asiantuntijoiden” hekottelu. Naiset on kuitenkin fyysisestikin aika erilaisessa asemassa miehiin nähden niin ihmetyttää jatkuva vertailu miesten peleihin. Silti veikkaisin että n. 96% forumisti rillipäistä on sellaisia kukkakeppejä että Vaelman taklauksesta seurauksena olisi olisi vähintään ***** housuissa ellei jopa rillit hajalla.

FutisForum2:n verkkokeskusteluja seurannut kisakirjoittelun laatija havaitsi, että forumilla oli kisojen aikana yleisemminkin meneillään jonkinasteinen koulukuntariita: ”osa porukasta halusi tukea kisoja jalkapallokulttuurin nimissä, osa taas vähätteli naisten jalkapalloilun tasoa” [17]. Oman tulkintani mukaan ottelun aikainen viestittely on linjassa kyseisen forumin yleisen keskustelukulttuurin kanssa. Osa jalkapallon seuraajista luo forumilla tunnelmaa kritisoimalla urheilijoiden suorituksia yhtä voimakkain ilmauksin sukupuoleen tai statukseen katsomatta. (Vrt. Turtiainen 2005, 45–47.) Ripittämiseltä ei säästy miesten maajoukkuekaan: ”Hieman nettikeskustelua selanneena arvioisin, että naisfutis herätti enemmän positiivisia kommentteja, kun taas esim. tuo miesten Liechtenstein-ottelu tuotti aika sapekaista kirjoittelua ” [18]. Verkon keskustelufoorumista Futismaailman Alakulmassa asiapainotteinen EM-kisakeskustelu oli luonteeltaan erilaista FutisForum2:een verrattuna. Määrällisesti viestejä oli vähemmän, mutta niissä keskityttiin ottelutapahtumiin ja kisojen analysointiin. EM-kisaviestiketjun keskustelijat vaikuttivat olevan lähtökohtaisesti naisjalkapalloilusta kiinnostuneita ja sitä tuntevia ihmisiä – kuten Naisfutis.neti-forumin pääasiallinen keskustelijajoukkokin. Pahimmat provosoijat loistivat poissaolollaan. Naisfutis.netin keskustelualueelta löytyi erillinen viestiketju, jossa keskityttiin kannustamaan Suomea vain positiivisessa mielessä. Yksi vapaaehtoistyöntekijänä EM-kisoihin osallistunut keskustelija puolestaan ”bloggasi” kokemuksiaan samaiselle keskustelupalstalle.

Kisojen seuraajat tiedottivat Internetin keskustelufoorumien kautta kisoihin liittyneistä itse tuottamistaan sisällöistä. Foorumille oli linkitetty esimerkiksi itseään ”kotimaiseen jalkapalloiluun keskittyväksi urheilujournalismin edelläkävijäksi” tituleeraava Futisblogi Puoliaika, jossa pääasiassa miesten Veikkausliigasta kirjoittava blogin pitäjä raportoi naisten EM-kisoista. Hän julkaisi Facebookissakin näyttyvässä blogissaan yksityiskohtaisten raporttien lisäksi kattavia kuvagallerioita useista otteluista kisojen aikana. Samankaltaisia sisältöjä löytyi vapaaehtoisvoimin pyritettävästä Futismaailmasta, joka on jalkapalloon erikoistunut verkkosivusto. Tietoa erilaisista uutisista ja sisällöistä välittyi kisojen seuraajilta toisille myös Facebookin välityksellä. Monet asialle vihkiytyneet kannustivat ja juhlistivat Suomen joukkuetta omissa statuspäivityksissään tai jakoivat linkkejä omissa profiileissaan. Sisältöjen suosittelu on samalla niiden arvottamista ja edelleen vaikuttamista siihen, millaisena mediailmiönä kisat näyttyivät kanssakäyttäjille (vrt. esim. Kangas 2009, 60).

Kirjoitelmien laatijat seurasivat kisoja aktiivisesti nimenomaan Internetin kautta, jossa materiaalia tuntui muuhun mediaan verrattuna riittävän. UEFA:n sivut kuvagallerioineen ja monipuolisine netti-tv-haastatteluineen saivat paljon kehuja. *Helsingin Sanomilla* on yleensä arvokisojen yhteydessä oma, niille pyhitetty verkkosivustonsa, ja sen puuttumista nyt kummasteltiin. Palloliiton verkkosivustosta ei suollettu kovin mairittelevia kommentteja, mutta sen Huuhkaja-TV -osion haastatteluja ja muita oheissisältöjä luonnehdittiin ”terävän hauskoiksi nettivideopätkiksi” [19]. Videoleikkeitä katsottaessa oli käytössä myös YouTube:

Tsekkasin highlighteja Suomen peleistä YouTubesta (kun en omaa tallentavaa dikiboksia ja nuo clipit ilmestyivät sinne jo samana iltana tai viimeistään seu-

”Tässä ovat Kälidin enkelit”

raavana päivänä). Samaisesta paikasta katsoin myös Kelly Smithin maalin Venäjää vastaan. Siitä olin lukenut lehdestä. [20]

Parhaiden palojen katsominen ja koostaminen on YouTube-videopalvelun tyypillistä käyttöä urheilun seuraamisen yhteydessä (ks. Turtiainen 2010). Kirjoitelmissa mainitun maalin paikantaminen kahden tiedotusvälineen kautta on puolestaan hyvä esimerkki urheilun seuraamiselle ominaisesta intermediaalisuudesta. Kokonaisten ottelujen katselemisen Internetin kautta mahdollisti Suomen edesottamusten osalta Yle Areena. Muiden joukkueiden otteita pääsi seuraamaan Eurosportin verkkosivujen live tv-kanavien kautta. Ihmetystä herätti se, etteivät Ylen radiokanavat lähettäneet otteluita. Suomalainen kisayleisö seurasi Internetin kautta toki myös kansainvälistä urheilumediaa. ”Perinteinen” ja perin suomalainen teksti-tv mainittiin kisojen aikana käytössä olleena perusvälineenä. Sen sijaan MTV3:n tekstariutispalvelun varassa kisainformaatio olisi voinut jäädä hyvin puutteelliseksi: ”[Se] infosi kisoista tasan kerran: Suomen mentyä Hollanti voitolla jatsoon. Kiitos vaan tästäkin vähästä.” [21]

Vähiin käy ennen kuin loppuu eli oma maa mansikka, muu maa mustikka

Nettisivuja lukuun ottamatta EM-kisat näkyivät mielestäni aika vähän mediassa, olisin odottanut enemmän näkyvyyttä kisoille [22].

Ja jos Suomen joukkue vielä saikin näkyvyyttä, mikä ruokki kisabuumin poikasta, niin ”omien” pudottua jatkosta romahti myös tiedotusvälineiden kiinnostus. *Helsingin Sanomien* toimittaja Heikki Miettinen oli oikeassa aavistelllessaan kisojen alussa, että: ”Suomen turnaus hengittää yhtä tahtia kotijoukkueen menestyksen kanssa.” (HS 24.8.2009.) Puolivälieräottelun jälkeen hän muistutti siitä, että: ”Jalkapallojuhlat ovat ohi, mutta naisten EM-turnaus jatkuu.” (HS 4.9.2009.) Kirjoitelmien laatijat kiinnittivät yleisesti huomiota siihen, että kisojen medianäkyvyys oli Suomen pelejä lukuun ottamatta varsin vähäistä. Suomen pelien päätyttyä esimerkiksi *Helsingin Sanomat* supisti kisojen palstatilaa: ”Nostetta olisi tullut pitää yllä, kun lukijoiden mielenkiinto oli ensin hyvin saatu herätettyä. Tuli tunne, että mihin ne kisat katosivat, kun tiukimmat matsit olivat vasta edessä!” [23] Kuvaavaa on mielestäni se, että vuorokautta ennen Olympiastadionilla pelattua EM-finaalia lehdistössä ei ollut ollenkaan kisoja koskevaa uutisointia – ellei mainintaa Kälidin jatkopestistä lasketa. Pääosassa oli miesten jalkapallomaajoukkueen Liechtensteinissa pelaama MM-karsintaottelu. Tasatulokset 0–0 heikkoa jalkapallomaata vastaan tiesi sitä, että haaveet A-maajoukkueen selviytymisestä seuraaviin kisoihin voitiin haudata. Suomalaisjoukkueen skandaali varasti mediahuomion kansainvälisten joukkueiden valmistautumiselta kotimaassa ratkenneeseen Euroopan mestaruuteen.

Muiden kuin Suomen naisten otteista uutisoitiin huonosti jo ennen kotijoukkueen joutumista katsomon puolelle. Otteluiden tuloksia sai välillä etsimällä etsiä: ”25.8. odotimme mieheni kanssa kymppi uutisia että saisimme tuloksia, mutta suureksi hämmästykseksi ei tullut sanaakaan naisten peleistä” [24]. Jouko Kokkonen (2008, 313) mukaan suomalainen tiedonvälitys on tyypillisesti keskittynyt ”omiin” urheilijoihin ja heijastellut kansallisia arvoja. Hän toteaa, että kansallisen omakuvan osana näyttäytyvään huippu-urheiluun liittyi myös epävarmuustekijä – entä jos menestystä ei tulekaan? (Kokkonen 2003, 45.) Kisakirjoitelman laatijoiden mukaan *Hufvudstadsbladet* ansioitui perehtyneenä ja innostuneena tiedotusvälineenä läpi kisojen. Naisjalkapalloilun todettiin saavan näkyvyyttä lehdessä muutenkin kuin arvokisojen aikana, eikä uutisointi nytkään tyrehtynyt Suomen karsiuduttua turnauksesta. Ammentanevatko ruotsinkieliset mediat sitten vaikutteita naapurimaan

värikkäämmästä jalkapallokulttuurista, sillä niiden ote tuntui eroavan suomenkielisestä kautta linjan:

[M]ielestäni ruotsinkielinen media kunnostautui myös televisiossa. Ruotsinkielinen selostaja (Antti Koivukangas, muistanko nimen oikein?) oli mahtavan innostunut, tunsi pelaajat ja eläytyi otteluihin niin että jopa Hollanti–Hollanti-matsi olisi kuulostanut äärimmäisen jännittävältä hänen selostamaan. Tuija Hyyrysen maaliin johtanut virhe on hyvä esimerkkutilanne tästä vauhdikkaasta selostustyylisestä, Koivukangas kiljui jotain tämätapaista: ”ojjojjojjoj-aija-paija-tuija-sådärfärmanintegörapäEM-nivå!” ja huom. kommentissa ei ollut tuomitsevan negatiivista sävyä, vain kauhistuneen, myötä-elävän fanin tunnelataus. [25]

Ylen ”suomenruotsalainen” televisiokanava FST5 esitti muun muassa Sportsmagasinetin jakson, jossa seurattiin ruotsinkielisiä pelaajia Jessica Julinia ja Annika Sjölundia EM-kisojen aikana. Julin pääsi ilmaisemaan ohjelman aikana omankin, ei niin myönteisen, näkemysensä suomalaisen urheilumedian suhtautumisesta naisjalkapalloon. Suomenkielisistä tiedotusvälineistä pintaa syvemmälle mennyt *Urheilulehti* verkkosivuineen ylsi analytytyssyydessään ruotsinkielisten tasolle: ”Urheilulehdessä oli mielenkiintoinen juttu, jossa analysoitiin jopa joukkueen pelitapaa ja pelaajia. HARVINAISTA! Ikinä ei ole ennen tällaista suomalaisessa mediassa ollut!” [26] Yksi kirjoitelman laatijoista vertasi Suomen tilannetta Saksaan, josta oli jo viikkoa ennen kisojen alkua paikalla viitisenkymmentä toimittajaa. Hänen mukaansa kotimainen media ei vielä tunnista Suomen harrastetuimmaksi joukkuelajiksi kohonneen kohderyhmän laajuutta ja potentiaalia: ”Olisi kiinnostavaa saada vertailtua eri maiden medioita suhteessa näihin kisoihin. Suomen media tuskin on ollut lainkaan huonoin, mutta näkökulmia ja erilaisia juttuja olisi voinut olla enemmän.” [27]

EM-finaalin aattona lehdistä löytyi spekulointia Saksan voitonjuhlista ja Englannin mahdollisuuksista. *Aamulehti* kysyi Kälidin mielipidettä, ja *Hufudstadsbladet* listasi ottelun kulmakiviä *Helsingin* ja *Turun Sanomien* uutisoidessa yleisemmällä tasolla. Internetin puolella UEFA:n verkkosivut tunnelmoivat tulevalla ”klassikolla”. Finaali sattui samaan iltaan, jolloin käynnistyi kotimainen jääkiekon SM-liiga. Suomen urheilukulttuuri on tunnetusti jääkiekon läpivalaisema ja lajina miesten jalkapallokin jää auttamatta ”lätjän” jalkoihin. Naisten jalkapallon EM-finaalia paikan päällä seuranneiden katsojien määrä oli positiivinen yllätys vieläpä siihen nähden, ettei Suomen joukkue ollut kentällä. *Helsingin Sanomat* (11.9.2009) totesi naisten jalkapalloilun ohittaneen jääkiekon ainakin hetkeksi. *Aamulehden* toimittaja ihaili kolumnissaan samassa kaupungissa käydyn SM-liigan paikalliskampailun päihittämistä:

Suomen EM-turnauksessa tehtiin pieni vallankumous. Englanti-Saksa-loppuottelua seurasi olympiastadionilla 15 877 katselijaa ja kohuttu kiekkoliigan avaus Jokerit-HIFK veti Hjälliksen areenaan vain 11 500 lätkäfania. Kuka olisi uskonut moista vielä muutama vuosi sitten. (Aamulehti 11.9.2009.)

Jääkiekko-orientoituneessa Suomessa tapaus on merkityksellinen jalkapallokulttuurin juurruttamisen kannalta. Naisten jalkapalloilun rooli voi kuin voikin nousta arvaamattoman suureksi, kun tavoitellaan uutta urheiluyhteisöä. EM-kisat saivat ihmisiä, jotka eivät ole aikaisemmin pyhittäneet vapaa-aikaansa urheilulle, kiinnostumaan jalkapallon seuraamisesta. Katsomoihin löytäneiden nais- ja tyttökatsojien määrä puhui puolestaan:

”Tässä ovat Käldin enkelit”

Kun mietin kisoista välitettyjä kuvia, mieleeni tulee lähinnä vauhdikkaita tilanteita ottelun tuoksinasta tai juhlivia pelaajia. Sekä televisiosta että etenkin paikan päältä otteluista jäi erittäin hyvät muistot. Ajattelin, että tämä on urheilujuhlaa parhaimmillaan! Tunnelma oli todella lämmin, positiivinen ja kannustava viimeiseen minuuttiin asti ja esimerkiksi Suomi–Englanti -matsissa yleisö sai todella kokea oikein elämysten kirjjon. Yleisöstä puuttuivat miesten matseista tutut puolihumalaiset besserwisserit ja tuomion profeetat ja ylipäätään koko negatiivis-aggressiivinen asenne. [28]

Naisten EM-kisat näyttäytyivät iloisena arvokisatapahtumana. Kuva: Anna Auvinen 2009.

Finaalia seuranneen päivän uutisointi ei sen sijaan tyydyttänyt EM-kisojen seuraajia. Espoolaisen naisseuraajan mielestä miesten jääkiekko voitti selvästi palstamillimetrikisan vaikka hävisikin yleisökisassa. Television urheilu-uutisissakaan EM-finaali ei suinkaan ollut ykkösaihe vaan viimeisten välähdysten joukossa. Sen edelle menivät muun muassa formulat, jääkiekko ja lentopallo. Mediassa finaali muodostui Saksan ilotulitukseksi, ja pääosaan nousi kisojen parhaaksi pelaajaksi valittu maalikuningatar Inka Grings. UEFA:n puheenjohtaja Michel Platini, jonka perään ainakin *Helsingin Sanomat* (26.8.2009) kyseli jo kisojen alkumetreillä, saatiin vihdoon katsomoon Tarja Halosen, Sauli Niinistön ja Saksan presidentin Horst Koehlerin seuraksi. Sami Kolamo (2004, 42) muistuttaa, että vaikka aktiivinen yleisö antaa mediarepresentaatioille usein omia, ainutkertaisia merkityksiään, niin media kuitenkin puhuttelee, käsittelee, naturalisoi ja legitimisoi kilpailullisuutta ja kehollisuutta hyvin tavanomaisesti. Naisjalkapallon seuraajat – ja osa toimittajista – kokivat EM-kisahuuman, mutta median välittämänä siitä katosi jotain jalkapallolle ominaista. Douglas Kellner (2003, 5, 65–69) kirjoittaa ammatillisurheilusta median näkyvimpänä

spektaakkelinä. Mediaspektaakkeli on hänen mukaansa massiivinen, globaali ja ennen kaikkea kaupallistunut viihdetapahtuma. Sponsoreiden ja tähtiä alleviivaavan median valta konkretisoituu kansainvälisissä urheilukilpailuissa. Naisten jalkapallon EM-kisat olivat Suomessa mediatapahtuma, mutta mediaspektaakkeliä niitä ei voi nykyisten mittapuiden mukaan nimittää. Puitteet olivat kunnossa: arvokisojen stigma, organisaatiokoneisto, katsojat (ks. myös Kolamo 2004, 38). Kokonaisuutena kisojen käyrä kuitenkin laskee loppua kohden, kun taas spektaakkelin ollessa kyseessä tulisi sen loppuun edetessään saavuttaa jonkinlainen kliimaksinsa.

Lopuksi: Se ei pelaa, joka pelkää ja yrittänyttä ei laiteta

MTV3 julisti verkkosivujensa otsikossa (9.9.2009), että: ”Naisten EM-kisoista ei jää mitään käteen”. Jutusta selvisi otsikon viittaavan siihen, etteivät kisat tuottaneet Suomen Palloliitolle rahallisesti, koska UEFA kärjistetyksi sekä maksoi kulut että kuittasi tuotot. Otsikon ei haluaisi uskoa toteutuneen muilla kisojen osa-alueilla. Helsingin Sanomien toimittaja summasi turnauksen antia osuvasti (30.8.2009):

Aina on kiva olla paikalla, kun jotain tapahtuu ensimmäisen kerran, kuten naisten jalkapallossa nyt. Monille on sama, pelaavatko naiset vai miehet, kunhan on arvokisat. Joillekin taas elämys on juuri se, että menestyjiä ovat naiset. Heistä osa on matsissa ensimmäistä kertaa.” [...] On vaikeaa edes kuvitella, miten suuri merkitys jalkapalloilun naisten EM-kisoilla on suomalaisille työille. Suomi menestyy, yleisö hurraa seisaaltaan naisille. Nyt luodaan uutta futiskulttuuria.

Kansallisen merkityksen rinnalla kulkevatkin merkitykset, jotka kisat toivat naisjalkapalloyhteisölle. Väitän, että naisjalkapalloyhteisö on se ”kansakunta”, jolle nämä EM-kisat olivat kaikkein merkityksellisimmät. Ruotsalaisen naisjalkapallon nousua sosiaalisena liikkeenä tutkinut Jonny Hjelm (2007) näkee naisjalkapalloilun organisoituneen protestikeinona auktoriteettien asettamia yhteiskunnan sukupuolirooleja vastaan. Naisjalkapalloilun vastustajat ovat vedonneet epäesteettisyyteen, ja lajin sopimattomuutta on perusteltu sen ristiriidalla naisten sosiaalisen, biologisen ja fysiologisen luonteen kanssa. Lajin organisoitumisen alkuaikoina esiin tulivat siveellisyyssyiden ohella lääketieteelliset ”tutkimukset” jalkapallon kielteisistä vaikutuksista naisten lisääntymiskykyyn. Hjelm kirjoittaa joukkueurheilulle tärkeästä sosiaalisesta infrastruktuurista, joka naisjalkapalloilun kohdalla rakentui olemassa olevien naisyhteisöjen varaan. Vaikka jalkapallokentät on nyttemmin luovutettu naisurheilijoiden käyttöön, näen lajin rakentuvan edelleen tiiviiden yhteisöjen kautta Hjelm kuvailmien vastarintaan varaavien juurien päälle. EM-kotikisojen myötä suomalainen naisjalkapallo sai oikeutuksensa, ainakin hetkeksi.

Pelkään, että kisojen vaikutus jää hyvin lyhytaikaiseksi. Riitta Pirinen (2006, 39) on tutkimuksessaan havainnut, että naisurheilijoista kirjoittaminen keskittyy olympiavuosiin. Suomalaisen naisjalkapalloilun kohdalla kynnyskysymykseksi muodostuukin se, jääkö laji esiin mediassa vai palataanko taas ”entiseen” odottelemaan seuraavia arvokisoja. Samaa pohti YLE:n verkkosivuilla kisablogia pitänyt kommentaattori Christina Forssell viimeisessä kirjoituksessaan. Tärkeässä asemassa ovat tietysti naisjalkapallon parissa työskentelevät ihmiset, joiden tehtäväksi jää pohtia, miten hyödyntää arvokisahuuman jälkihiillosta. Naisjalkapalloilun muutosta tutkineiden Hanna Vehviläisen ja Hannu Itkosen (2009, 132–133) mukaan naisten jalkapalloilusta on muodostunut kulttuurinen ilmiökokonaisuus, joka kiinnostaa sekä lajin harrastajia että yleisöä. He ennustavat, että sukupuolten tasa-arvokehitys

urheilussa tulee jatkumaan ja median kiinnostus naisurheilua kohtaan kasvamaan. Nykyään myös harrastajilla on periaatteellinen mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa mediasisältöihin. Naisjalkapallon seuraajat voivat halutessaan omalla aktiivisuudellaan ainakin jossain määrin nostattaa lajin näkyvyyttä.

Helsingin Sanomat esitti 31.8.2009 päivän kysymyksenään: ”Kiinnostaako naisten jalkapallo?”. Kiinnostuksensa ilmaisi 46 prosenttia vastaajista, mikä on erään verkkoforumistin mielestä hyvä tulos verrattaessa esimerkiksi siihen, että sama kysymys esitettäisiin kohteena kotimainen Veikkausliiga. Palloliiton tiedottajan Sami Terävän mukaan järjestäjille jäi kisoista positiivinen kuva – ottelut kiinnostivat yleisöä ja eurooppalaista mediaa (*Aamulehti* 11.9.2009). Kisayleisöä edustava kirjoitelman laatija yhtyy näkemykseen:

Päällimmäiseksi mieleen jäi kuva positiivisesta, iloisesta arvokisatapahtumasta. Erityisen mukavia tapahtumia oli paikan päällä seuratut avajaiset ja finaaliottelut, joissa sai jalkapallon lisäksi nauttia upeasta turnaustunnelmasta esityksineen. EM-kisoista saatiin mielestäni luotua tunnelma koko perheen tapahtumasta, joihin oli turvallista ja hauskaa tulla myös lasten kanssa. ”Brändi-kuva” oli hyvin toisenlainen kuin tällä hetkellä miesten A-maaotteluiden suhteen, joita enemmän leimaa riski järjestyshäiriöistä yms. Suomen naisten joukkueen peleistä jäi upea mielikuva lohkojoittajana ja varmasti monen pienen ja isommankin tytön ihannoima joukkue! [29]

Naisten jalkapallon EM-kisat lähestyivät viihteellisine elementteineen miesten puolella 1990-luvulla toteutuneen murroksen myötä ”postmoderniksi jalkapalloksi” luonnehdittua lajin olomuotoa (ks. esim. *Redhead* 1997). Ensisijaisesti kisat näyttäytyivät positiivisena mediailmiönä. Lähemmin tarkasteltuna kokonaiskuvaa rikkoo kuitenkin näkökulmien yksipuolisuus. Utisoinnin määrää häiritsevemmäksi tekijäksi nousi keskittyminen pelkästään Suomen joukkueeseen. Tiedotusvälineiden luoma ”kisabuumi” liittyi suurilta osin kansallisen hurmoksen nostatukseen, mille Suomessa on pitkät perinteet. Lisäksi esittämistavat, joilla mediahuomio viedään toisaalle itse urheilusuorittamisesta, jatkavat naisurheilun konventionaalista arvottamista. Erittäin aktiiviseksi naisten ja tyttöjen jalkapallon seuraajaksi itsensä mieltävän kisojen seuraajan mukaan tiedotusvälineet pitävät naisten jalkapallon arvokisoja kaikesta huolimatta jonkinlaisena ”köyhän miehen versiona, korvikkeena oikeista kisoista”, joka ei herätä mediassa suuria intohimoja [30]. Urheilu kuuluu alueisiin, joita määritellään vastakohtien kautta. Nopea–hidas -määritelmien rinnalla vaikuttaa välttämättömältä luoda urheilusta puhuttaessa nais–mies -vastakkainasetteluja. Tässä kunnostautuvat edelleen niin tiedotusvälineiden edustajat kuin urheilun seuraajatkin. Tosin vertailu on siirtymässä itse urheilemisen tasosta muihin urheilulajia ja -tapahtumia koskeviin asioihin, ja sen on mahdollista kääntyä vastavuoroisesti myös naisurheilulle edulliseen muotoon.

Media ei Alina Bernsteinin (2002, 416, 425) mukaan muuta maailmaa, mutta se voi kulttuurista informaatiota tuottaessaan vaikuttaa naisurheiluun kohdistuviin asenteisiin. Mediaurheilu on itseään ruokkiva kehä, mikä ainakin osittain vesittää naisjalkapallon kiinnostamattomuuteen vetoavat argumentit. Suuri yleisö saattaisi löytää naisjalkapalloilun, jos se pääsisi enemmän esiin mediassa. Lajia tuntemattomien on edelleen vaikea kiinnostua naisjalkapallosta, koska sitä ei ole tarjolla arvokisojen ulkopuolella. Median päähuomion tulisi kiinnittyä ennen kaikkea naisten pelaamaan jalkapalloon ulkourheilullisten asioiden sijaan. Kuten Bernstein (2002, 426) on todennut: Jos naisurheilun medianäkyvyyden lisääntyminen tarkoittaa lisää seksuaalisoituja sisältöjä, niin enempi on itse asiassa pahempi. Verkkomedian soisi olevan vastaus naisjalkapalloilun vaihtoehtoisten merkitysten esille tuomiseksi. Osittain se olikin sitä EM-kisojen aikana – osittain urheilun seuraajien itsensä

tuottamat Internet-sisällöt toistivat muun median antia. Internet-sisältöjen kautta osa yleisöstä kiinnittyi joka tapauksessa seuraamaan EM-kisoja tiiviimmin ja monipuolisemmin. Kisojen seuraajien oli mahdollista seuloa verkkosivustoilta omaa arvokisakokemustaan parhaiten palvelevat sisällöt ja osallistua kommunikointiin itselleen sopivimmassa yhteisössä. Internetin oma rooli tuli vahvasti esille keskustelufoorumeilla, joilla naisjalkapalloa analyttisesti lähestyneet pääsivät vuorovaikuttamaan. Toki samalla äänensä saivat kuuluviin myös herjaamiseen keskittyneet keskustelijat. Urheilun seuraajien itse tuottamat verkkosisällöt kiinnostavat myös urheilujournalisteja (ks. Paloheimo 2005). Urheilujournalismi pyrkii hyödyntämään mediatekstien vastaanottajien tietoa ja keskinäistä vuorovaikutusta, missä piilee niin aktiivisten naisjalkapallon seuraajien kuin muidenkin marginaalisempien urheilulajien yleisöjen mahdollisuus. Naisten EM-kisoja koskeneiden mediasisältöjen määrä kasvoi ja näkökulmat moninaistuivat Internetin ansiosta. Tällä tasolla tarkasteltuna digitalisoituminen on jo muuttanut urheilun merkityksiä.

Naisurheilijoiden mediarepresentaatiot on suhteellisen paljon tutkittu aihe. Useimmat tutkimuksista keskittyvät mediatekstien rakentumisen analysointiin, mikä on itsessään hyvin paljastavaa. Itse olen pyrkinyt ottamaan huomioon myös mediaurheilun seuraajien tekemät tulkinnat. He ovat viime kädessä niitä, joiden rakentamat mielikuvat vaikuttavat lajin suosioon ja tässä tapauksessa myös mediailmion muodostumiseen. Tiedotusvälineet ruokkivat mielikuvia, mutta urheilun seuraajat tulkitsevat mediatekstejä omien kokemustensa kautta. Kuten oma tutkimusaineistoni osoittaa: Olisi naisten jalkapallon EM-kisojen seuraajien aliarvioimista väittää, etteivät he kykenisi ”konstruoimaan” myös valmiiksi pureskellusta poikkeavalla tavalla.

Viitteet

- [1] Helsingin Sanomien, Aamulehden, Turun Sanomien ja Etelä-Suomen Sanomien näköislehdet sekä Hufvudstadsbladetin, Kauppalehden, Kalevan, Österbottens Tidningin, Pohjalaisen, Keskisuomalaisen, Vaasabladetin, Iltä-Sanomien, Iltalehden, MTV3:n, YLE:n ja UEFA:n verkkosivut.
- [2] Jalkapallo on nostanut kaikista tyttöjen liikuntamuodoista eniten suosiotaan viimeisen kymmenen vuoden aikana (Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006). Kilpaurheiluna suomalaisella naisjalkapalloilulla on takanaan runsaan kolmen vuosikymmenen mittainen historia. Nais- ja tyttöjalkapalloilun harrastajamäärät lähtivät nousuun 1980-luvun lopussa. Kynnyksen lajin harrastamisen aloittamiseen oli korkea, sillä alkuaikoina maskuliinisen lajin ei katsottu soveltuvan naisille, mihin vaikutti myös Suomen yleisesti hento joukkueläjäkulttuuri. Tänä päivänä mikään muu palloilulaji ei yllä lähellekään samoja harrastajamääriä tytöissä, ja maajoukkueen pelaajat ovat pääasiassa ulkomailla ammattilaisina tai puoliammattilaisina pelaavia huippu-urheilijoita. (Vehviläinen & Itkonen 2009, 122, 131–132.)
- [3] Naisjalkapallolle pyhitetyn, 2.11.2006 perustetun sivuston mukaan sen ideologinen päämäärä on luoda näkyvyyttä ja arvostusta suomalaiselle naisjalkapallolle, sekä kehittää sitä ympäröivää keskustelukulttuuria. http://www.naisfutis.net/sivusto/index.php?option=com_content&view=article&id=47&Itemid=57
- [4] ”Naisten EM-kisat huipentavat futiskesän”, https://www.veikkaus.fi/info/urheilua/uutiset/2009/08_elokuu/2008_naisten_emkisat.html
- [5] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Helsinki.

- [6] Naisjalkapalloilun edustajalla tarkoitan sitä, että olen itse pelannut jalkapalloa Naisten Liigassa ja Ykkösessä yhteensä viitisentoista vuotta, minkä lisäksi olen ollut mukana muussa seuratoiminnassa ja erilaisissa naisten jalkapalloon liittyvissä tehtävissä.
- [7] Satunnaisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Helsinki.
- [8] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Vantaa.
- [9] Portugalilainen José Mourinho on 2000-luvun arvostetuimpia jalkapallovalmentajia, joka on voittanut esimerkiksi Chelsean valmentajana Englannin valioliigan 2005 ja 2006 sekä Mestareiden liigan 2004 FC Porton peräsimestä.
- [10] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 30-vuotias nainen, Jyväskylä.
- [11] Aamulehti (25.8.2009) tiesi kertoa, että Ruotsin joukkueen kapteeni Victoria Sandell Svensson on pysynyt kotimaassaan otsikoissa 1-vuotiaan tyttärensä lisäksi siksi, että hän on kihloissa naisen kanssa, mikä on sinänsä erityistä, että yleensä naisurheilijoiden homoseksuaalisuus on aihepiiri, joka pyritään urheilu-uutisoinnissa peittämään ja häivyttämään (Wright & Clarke 1999). Aihe on edelleen tabu myös miesurheilijoiden, etenkin joukkuelajien edustajien, kohdalla. (Ks. esim. Anderson, Eric 2005. In the Game: Gay Athletes and the Cult of Masculinity. Albany: State University of New York.)
- [12] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 40-vuotias mies, Helsinki.
- [13] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias mies, Helsinki.
- [14] Maininnallaan Kiesistä kirjoitelman laatija viittaa naisten EM-kisojen aikana ilmenneeseen tasa-arvokohuun, joka syntyi Audin myyntijohtaja Esko Kiesin verrattua autoa naiseen Anna-lehden media- ja markkinointivaikuttajille suunnatussa erikoisnumerossa. Myös johtajuuden sopimattomuudesta naisille veistelleestä Audi-miehestä tuli Internetin avustuksella nopeasti oman laulunsakin saanut ilmiö, minkä pakottamana Kiesi lopulta erosi tehtävistään. (Ks. esim. HS 1.9.2009 & Kauppalehti 3.9.2009.) Audi-mieheen viittasi EM-kisauutisointiin liittyvässä kommentissaan myös Etelä-Suomen Sanomien toimittaja Veli-Pekka Paavola, jolla oli jostain syystä tarve puolustella lehden linjaa sen sivuilla: ”Eri urheilulajien yleinen mielenkiinto ratkaisee julkisuuden määrän, ei sukupuoli. Jos naisten liigapelissä on vain muutama kymmen katsojaa, on siitä vaikea repiä suurta draamaa. Miesten palloilulajit kiinnostavat suurta yleisöä, sen takia niistä kirjoitetaan tässäkin aviisissa selvästi enemmän kuin naisten peleistä. [...]Kyllä me miesurheilutoimittajatkin naisista tykkäämme, vaikka emme mitään Audi-miehiä olekaan. Emmekä ole edes valinneet EM-kisojen missikentällistä, joita iltapäivälehtien naistoimittajat hanakasti harrastavat miesten arvokisoissa.” (ESS 4.9.2009.)
- [15] Satunnaisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 40-vuotias mies, Lahti.
- [16] Satunnaisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 40-vuotias mies, Vihti.
- [17] Satunnaisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias mies, Helsinki.
- [18] Satunnaisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 40-vuotias nainen, Espoo.
- [19] Satunnaisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 40-vuotias mies, Lahti.
- [20] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 40-vuotias nainen, Helsinki.
- [21] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 40-vuotias nainen, Espoo.
- [22] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 30-vuotias nainen, Turku.
- [23] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Vantaa.
- [24] Satunnaisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Kaarina.
- [25] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Helsinki.
- [26] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias mies, Jämsä.
- [27] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Vantaa.

[28] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Helsinki.

[29] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias nainen, Tuusula.

[30] Aktiivisesti naisjalkapalloilua seurannut, alle 50-vuotias mies, Helsinki.

Lähteet

Sanomalehdet

Helsingin Sanomat (HS), painetut lehdet 22.8.–11.9.2009, 6.6. 2010

Satakunnan Kansa (SK), painetut lehdet 22.8.–11.9.2009

Suomen Palloliiton lehdistöseuranta 24.8.–11.9.2009, Word-tiedostot näköislehdistä:

Helsingin Sanomat (HS)

Aamulehti (AL)

Turun Sanomat (TS)

Etelä-Suomen Sanomat (ESS)

Aikakauslehdet

Futari Magazine, Naisten Euro extra 2009, 3/2009

Urheilulehti 34/09, 35/09, 36/09, 37/09

Veikkaaja 34/09, 35/09, 36/09, 37/09

Verkkosivustot

Facebook <http://www.facebook.com>

Futisforum2-keskustelufoorumi <http://futisforum2.org/>

Futismaailma <http://www.futismaailma.com/>

Futismaailma – Alakulma <http://www.futismaailma.com/alakulma/>

Naisfutis.net-keskustelufoorumi <http://www.naisfutis.net/foorumi/>

Puoliaika-blogi <http://puoliaika.wordpress.com/>

Suomen Palloliiton lehdistöseuranta 24.8.–11.9.2009, Word-tiedostot verkkosivuilta:

Hufudstadsbladet (HBL)

Kauppalehti

Kaleva

Österbottens Tidning (ÖT)

Pohjalainen

Keskisuomalainen (KS)

Vaasabladet (VBL)

Ilta-Sanomat (IS)

Italehti (IL)

MTV3

YLE

UEFA

Suomen Palloliitto, EURO 2009 http://www.palloliitto.fi/palloliitto/euro_2009/

UEFA.com <http://www.uefa.com/competitions/woco/index.html>

YLE.fi, Naisten EM-jalkapallo, UEFA Women's Euro http://www.yle.fi/urheilu/tapahtumat/jalkapallon_em_2009/

YLE Urheilu -keskustelufoorumi <http://chat.yle.fi/urheilu/>

Youtube <http://www.youtube.com>

Kirjallisuus

- Anderson, Eric 2005. *In the Game. Gay Athletes and the Cult of Masculinity*. Albany: State University of New York Press.
- Anttila, Annika & Frost, Anni 2007. ”Naiset toteuttivat unelmansa”: Tutkimus naisjalkapallon uutisoinnista Helsingin Sanomissa ja Ilta-Sanomissa kesän 2005 EM-turnauksen yhteydessä. Liikuntapedagogiikan pro gradu -tutkielma, liikuntatieteiden laitos, Jyväskylän yliopisto. [www-lähde] <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9367/URN_NBN_fi_jyu-2007368.pdf?sequence=1> (Luettu 05.10.2009)
- Baroffio-Bota, Daniela & Banet-Weiser, Sarah 2006. *Women, Team Sports, and the WNBA: Playing Like a Girl*. In Raney, Arthur A. & Bryant, Jennings (eds.), *Handbook of Sports and Media*. New Jersey: LEA, 485–500.
- Berger, Peter L. & Luckmann, Thomas 1994 (1966). *Todellisuuden sosiaalinen rakentuminen. Tiedonsosiologinen tutkielma*. Helsinki: Gaudeamus.
- Bernstein, Alina 2002. Is it Time for a Victory Lap? Changes in the Media Coverage of Women in Sport. *International Review for the Sociology of Sport* 37 (3–4), 415–428.
- Boyle, Raymond & Haynes, Richard 2000. *Power Play: Sport, the Media and & Popular Culture*. Harlow: Longman.
- Burr, Vivien 1995. *An Introduction to Social Constructionism*. London: Routledge.
- Butler, Judith 2006 (1999). *Hankala sukupuoli. Feminismi ja identiteetin kumous*. Helsinki: Gaudeamus.
- Carlisle Duncan, Margaret 2006. *Gender Warriors in Sport: Women and the Media*. In Raney, Arthur A. & Bryant, Jennings (eds.), *Handbook of Sports and Media*. New Jersey: LEA, 231–252.
- Caudwell, Jaune, Liston, Katie, Magee, Jonathan & Scraton, Sheila (eds.) 2007. *Women, Football and Europe: Histories, Equity and Experiences*. Oxford: Meyer & Meyer Sport.
- Crawford, Garry 2004. *Consuming Sport. Fans, sport and culture*. London and New York: Routledge.
- Daddario, Gina 1994. Chilly Scenes of the 1992 Winter Games: The Mass Media and the Marginalization of Female Athletes. *Sociology of Sport Journal* 11 (3), 275–288.
- Hacking, Ian 2009 (1999). *Mitä sosiaalinen konstruktionismi on?* Tampere: Vastapaino.
- Hjelm, Jonny 2007. *Naiset ja jalkapallo sosiaalisena liikkeenä*. Teoksessa Itkonen, Hannu & Nevala, Arto (toim.) *Kuningaspelin kentät. Jalkapalloilu paikallisen aja globaalina ilmiönä*. Helsinki: Gaudeamus, 226–237.
- Kangas, Sonja 2009. *Arvon muodostuminen pelikulttuurissa*. Teoksessa Suominen, Jaakko et al. (toim.) *Pelitutkimuksen vuosikirja 2009*, 57–66. [www-lähde] <<http://www.pelitutkimus.fi/wp-content/uploads/2009/08/ptvk2009-01.pdf>> (Luettu 05.10.2009)
- Kansallinen liikuntatutkimus 2005–2006. *Lapset ja nuoret*. SLU:n julkaisusarja 4/06. Nuori Suomi ry. [www-lähde] <<http://www.slu.fi/liikuntapolitiikka/liikuntatutkimus2/>> (Luettu 05.10.2009)
- Kellner, Douglas 2003. *Media Spectacle*. London & New York: Routledge.
- Kinkema, Kathleen M. & Harris Janet C. 1998. *MediaSport Studies: Key Research and Emerging Issues*. In Wenner, Lawrence A. (ed.) *MediaSport*. London: Routledge, 27–56.
- Kinnunen, Taina 2003. *Kansakunnan sutureita ja ihannevirtaloita – television urheilu-uutisten miesruumiin representaatiot*. *Lähikuva* 16 (1), 16–29.
- Koh, Eunha 2009. *Heroes, Sisters and Beauties: Korean Printed Media Representation of Sport Women in the 2004 Olympics*. In Markula, Pirkko (ed.) *Olympic Women and the Media. International Perspectives*. Hampshire & New York: Palgrave Macmillan, 168–184.

- Kokkonen, Jouko 2003. Kansakunnat kultajahdissa. Urheilu ja nationalismi. Liikuntatieteellisen Seuran Impulssi XXII. Tampere: Liikuntatieteellinen seura.
- Kokkonen, Jouko 2008. Kansakunta kilpasilla: Urheilu nationalismin kanavana ja lähteenä Suomessa 1900–1952. Helsinki: SKS.
- Kolamo, Sami 2004. Urheilu, tähdet ja fanius mediaspektaakkelin aikakaudella. *Kulttuurintutkimus* 21 (4), 37–48.
- Liao, Judy & Markula, Pirkko 2009. Reading Media Texts in Women's Sport: Critical Discourse Analysis and Foucauldian Discourse Analysis. In Markula, Pirkko (ed.) *Olympic Women and the Media. International Perspectives*. Hampshire & New York: Palgrave Macmillan, 30–49.
- von der Lippen, Gerd 2002. Media Image. Sport, Gender and National Identities in Five European Countries. *International Review for the Sociology of Sport* 37 (3–4), 371–395.
- Markula, Pirkko (toim.) 2009a. *Olympic Women and the Media. International Perspectives*. Hampshire & New York: Palgrave Macmillan.
- Markula, Pirkko 2009b. 'Acceptable Bodies': Deconstructing the Finnish Media Coverage on the 2004 Olympic Games. In Markula, Pirkko (ed.) *Olympic Women and the Media. International Perspectives*. Hampshire & New York: Palgrave Macmillan, 87–111.
- Markula, Pirkko & Pringe, Richard 2006. *Foucault, Sport and Exercise: Power, Knowledge and Transforming the Self*. London & New York: Routledge.
- MacNeill, Margaret 2009. Opening up the Gendered Gaze: Sport Media Representations of Women, National Identity and the Racialised Gaze in Canada. In Markula, Pirkko (ed.) *Olympic Women and the Media. International Perspectives*. Hampshire & New York: Palgrave Macmillan, 50–69.
- Paloheimo, Mauri 2005. Verkkojulkaisujen reaaliaikaisuus, vuorovaikutteisuus ja verkottuneisuus urheilujournalismin väliseenä. *Wider Screen* 2005:2.
- Parikka, Jussi 2004. Interaktiivisuuden kolme kritiikkiä. *Lähikuva* 2–3/2004, 83–97.
- Pirinen, Riitta 1997. Catching Up with Men? Finnish Newspaper Coverage of Women's Entry into Traditionally Male Sports. *International Review for the Sociology of Sport* 32:3, 239–249.
- Pirinen, Riitta 2006. Urheileva nainen lehtiteksteissä. Sähköinen väitöskirja. *Acta Electronica Universitatis Tamperensis* 512. [www-lähde] <<http://acta.uta.fi/pdf/951-44-6574-1.pdf>> (Luettu 05.10.2009)
- Pänkäläinen, Seppo 1998a. *Suomalainen urheilujournalismi. Liikuntatieteellisen seuran impulssi XV*. Tampere: Liikuntatieteellinen seura.
- Pänkäläinen, Seppo 1998b. Lyhyt johdatus suomalaiseen urheilujournalismiin ja sen tutkimuksen historiaan. Teoksessa Halmesvirta, Anssi & Roiko-Jokela, Heikki (toim.) *Urheilu, historia ja julkisuus. Suomen urheiluhistoriallisen seuran vuosikirja 1998*. Jyväskylä: Atena Kustannus, 45–54.
- Real, Michael R. 1998. MediaSport: Technology and the Commodification of Postmodern Sport. In Wenner, Lawrence A. (ed.) *MediaSport*. London: Routledge, 14–26.
- Redhead, Steve 1997. Post-Fandom and the Millennial Blues. *The Transformation of Soccer Culture*. London & New York: Routledge.
- Roivas, Marianne 2004. Jalkapallo ja sen katsojat mediassa. Teoksessa Kupiainen, Jari & Laitinen, Katja (toim.) *Kulttuurinen sisältötuotanto?* Helsinki: Edita, 137–151.
- Roivas, Marianne 2007. ”Uusi jalkapallokirjoitus” ja brittiläisen jalkapallokulttuurin muutos. Teoksessa Itonen, Hannu & Nevala, Arto (toim.) *Kuningaspelin kentät. Jalkapalloilu paikallisen aja globaalina ilmiönä*. Helsinki: Gaudeamus, 173–186.
- Rowe, David, McKay, Jim & Miller, Toby 1998. Come Together: Sport, Nationalism, and the Media Image. In Wenner, Lawrence A. (ed.) *MediaSport*. London: Routledge, 119–133.

”Tässä ovat Käldin enkelit”

- Tuomi, Pauliina 2009. Osallistun, vaikutan? Euroviisut ja vuorovaikutteisen mediateknologian mahdollisuudet. Teoksessa Grahn, Maarit & Häyrynen, Maunu (toim.) Kulttuurituotanto. Kehykset, käytäntö ja prosessit. Helsinki: SKS, 312–335.
- Turtiainen, Riikka 2005. Penkkiurheilijasta virtuaaliurheilijaksi. Digitalisoituva urheilun kuluttaminen. Pro gradu, Turun yliopisto, digitaalinen kulttuuri.
- Turtiainen, Riikka 2008. Aktiivisen urheilun kantapäällä. Fanaattisia mediaurheilun kuluttajia kategorisoimassa. Teoksessa Nikunen, Kaarina (toim.) Fanikirja. Tutkimuksia nykykulttuurin fani-ilmiöistä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 43–71.
- Turtiainen, Riikka 2007. Kahden kaukalon välissä. Fantasioliigojen maailmaa kartoittamassa. Lähikuva 20 (4), 39–59.
- Turtiainen, Riikka (ilmestyy 2010). Youtube-videot ja käyttäjälähtöinen mediaurheilu. Media & viestintä.
- Vehviläinen, Hanna & Itkonen, Hannu 2009. Mimmiliigasta maailmalle. Tutkimus suomalaisen naisjalkapalloilun muutoksesta. Joensuu: Ilias.
- Wensing, Emma H. & Bruce, Toni 2003. Bending the Rules: Media Representations of Gender during an International Sporting Event. International Review for the Sociology of Sport 38 (4), 387–396.
- Wickman, Jan 2006. Mediaseksikäs miesurheilija. Teoksessa Kinnunen, Taina & Puuronen, Anne (toim.) Seksuaalinen ruumis. Kulttuuritieteelliset lähestymistavat. Helsinki: Gaudeamus, 143–159.
- Virtapohja, Kalle 1998. Sankareiden salaisuudet: Journalistinen drama suomalaista urheilusankaria synnyttämässä. Jyväskylä: Atena.
- Wright, Jan & Clarke, Gill 1999. Sport, the Media and the Construction of Compulsory Heterosexuality. A Case Study of Women’s Rugby Union. International Review for the Sociology of Sport 34 (3), 227–243.

Riikka Turtiainen on digitaalisen kulttuurin tutkija Turun yliopistossa (Porin yliopistokeskuksessa). Hän viimeistelee väitöskirjaa digitalisoituneen mediaurheilun seuraamisesta ja pelaa jalkapalloa.